

ANARCHIA A
MINDENNAPOKBAN

STEFAN MOLYNEUX

ANARCHIA A MINDENNAPOKBAN

A FORDÍTÁS ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ MŰ

Everyday Anarchy
(The Freedomain Library, Volume 5, 2008)

Első kiadás
(2020)

Fordította & a borítót és a kötetet tervezte:
Táborszki Bálint

A borítón felhasznált képet szolgáltatta:
Anthony Delanoix (Unsplash)

A kötetben használt betűtípusok:
MONTERRAT & *Sorts Mill Goudy*

Ez az alkotás
a Creative Commons Nevezd meg! 4.0
Nemzetközi licenc alá tartozik.
A licenc megtekintéséhez látogass el a
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> oldalra.

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés.....	7
Anarchia a mindennapokban	16
Ambivalencia és szűklátókörűség.....	24
Az anarchia és a történelem.....	28
Anarchia és ambivalencia	35
A politika és az önérdék.....	36
Önérdék és kizsákmányolás.....	39
A rablóbárók.....	42
Az anarchia és a politikai vezetők	51
Az anarchia és „a közlegelők tragédiája”	57
Az anarchia és a demokrácia	73
Az anarchia és az erőszak	82
Az anarchia és a háború.....	87
Az anarchia és a védelem	103
Az anarchia és a moralitás	111
Az anarchia és az oktatás	116
Az anarchia és a reform.....	122
Az anarchia és a kivételek.....	128
Az anarchia és a politikai valóságok	137
Az anarchizmus társadalmi kihívásai.....	159
Az anarchizmus és az akadémia	162
Az akadémikusok és az önkéntelviség	175
Az anarchia és a szocializáció.....	186
Az anarchizmus és az integritás	199

BEVEZETÉS

Nehéz megállapítani, hogy rehabilitálható-e egy szó valaha – vagy egyáltalán érdemes-e kísérletet tenni rá.

A szavak fegyverek; ugyanúgy használhatók jóra vagy gonoszra, ahogy bármelyik másik eszköz. Mindannyian ismerünk olyan klisévé vált kifejezéseket, mint „terrorista” vs. „szabadságharcos,” sőt többi. Egy ateista lehet „hitetlen,” egy hívő pedig „babonás.” Egy meggyőződéses embert hívhatnak „szélsőségesnek,” egy mérsékeltet „gyávának.” Egy szabad lelket nevezhetnek szabadosnak vagy hedonistának, egy óvatos introvertáltat pedig unalmas prúdnak.

A szavak egyben az ítélkezés – elsősorban az erkölcsi ítélkezés – fegyverei is. Mondhatjuk, hogy az

ember „megszabadulhat” a bűneitől, ha befogadja Jézust, ahogyan azt is, hogy „megszabadulhat” az irracionalitástól, hogyha nem. Egy hazafi azt mondaná, hogy a katona a hazát „szolgálja,” mások talán felelősségre vonnák vak engedelmisségéért. A békeidőben „gyilkoságnak” vélt cselekedeteket „dicsőnek” tartják a háború alatt, és így tovább.

Egyes szavakat sohasem lehet rehabilitálni – és nincs is rá szükség. Náci, gonosz, vérfertőzés, bántalmazás, nemi erőszak, gyilkosság – ezek a szavak az emberi lélek legsötétebb impulzusait takarják, és sohasem kaphatnak pozitív töltetet. Edmund talán így kiált a Lear Királyban: „Rossz, légy te üdvöm!” mégis tudjuk, hogy a kijelentése nem ellentmondás; pusztán az mondja: „amit mások rossznak neveznek – az önérdekem – számomra jó.”

Az „anarchia” szó talán már–már menthetetlen – bármely igyekezet, amely jóságot keres benne, hiábavaló volna – vagy a hiábavalónál is rosszabb: a kórházi dráma kliséjének filozófiai megfelelője,

ahol a sebész vakon elutasítja, hogy lemondjon a nyilvánvalóan halott páciensről.

Talán éppen ilyen bolond küldetésre vállalkoztam ezzel a kis könyvvel. Talán az „anarchia” szót annyi bántalom érte, olyan mélyre taszították a vitathatatlan emberi gonoszság poklába, hogy sohasem szabadítható meg gonosz többlettartalmától, ami állítólag áthatja azt.

Milyen képek jutnak eszedbe, amikor meghalod az „anarchia” szót? Bizonyára a törvénynélküliség tébolyult, erőszakos lázadásainak látványa – egy posztapokaliptikus, darwini, mindent–szabad világ, ahol az erősebb, a gonosz elnyomja a szelídet és az értelmeset. Netán örült politikai célkitűzésnek látod, melyek gyilkos vágyakat és a merényletekre törekvést bújtatják ideológiai köntösbe, és aminek érdekében vad tekintetű, bajszos férfiak ritkás hajjal és akcentussal házi készítésű bombát gurítanak a komótosan integető és hajlongó uralkodók díszes kocsija alá. Vagy esetleg filozofikusabb szellemben látod az „anarchia” szót; a koffein-

túladagolástól szenvedő örök egyetemisták megszállott és dühös suttogásaiként; nihilista meghajlásként minden előtt, ami az emberi természetben csábító és gonosz, zuhanásként az önuralom pereméről a pillanat örült mágiájába, szabályok nélkül, tervek nélkül, jövő nélkül...

Ha egy napsütéses délután kamasz fiad azzal a bejelentéssel jönne haza, hogy anarchista lett, valószínűleg szükségét éreznéd átkutatni a táskáját hajfesték, friss piercing, egy rakás smink és piszkos tűk után. A bejelentése valószínűleg kinyitna egy bizonyos csapóajtót a szíved alatt, és attól félnél, a zuhanás talán örökké tart. A megemelkedő pulzusod lüktetése közben valószínűleg olyan kemény szavak merülnének fel, mint az „intervenció,” „átnevelőtábor,” „gyógykezelés,” „intenzív terápia.”

Természetesen mindez igaz is lehet – talán valóban egy rég a hullaházba szánt páciens mellkasát nyomkodom, de bizonyos... ösztönök, mondhatnám, vagy talán összefüggések mégsem hagynak nyugodni; nem tudok szabadulni a félelemtől,

hogy talán nem is az anarchia szó fekszik a műtőasztalon és kapaszkodik az életbe – hanem az igazság.

Megpróbálom egy-két bekezdésben elmagyarázni, mi zavar ennyire abban a lehetséges igazságtalanságban, hogy az „anarchia” szót betaszítjuk a gonosz medrébe – amennyiben nem győzlek meg a következő egy-két oldal végére arról, hogy itt talán tényleg valami nagy igazságtalanság folyhat, kénytelen leszek másokkal folytatni az újjáélesztés feladatát, mivel egy percig sem képzelem, hogy rávehetlek arra, hogy jónak nevezzen valamit, ami valójában gonosz.

És nem is akarnék illet.

Nos, az „anarchia” szó valódi jelentése (az *Oxford English Dictionary* szerint) a következő:

1. Az állam hiánya; a törvénynélküliség állapota a központi hatalom hiányából vagy hatástalanságából fakadóan; politikai zűrzavar.

2. Egy teoretikus társadalmi berendezkedés, amelyben nem található kormányzó személy vagy

személyek, hanem minden egyén teljes szabadságban él [a zűrzavar belekeverése nélkül].

Tehát láthatjuk, hogy az „anarchia” szó két központi jelentéssel bír: mind az állam, mind a társadalmi rend hiánya; valamint az állam hiánya, társadalmi zűrzavarra való utalás nélkül.

Állam nélkül...

Mit jelent ez a gyakorlatban?

Nos, világos, hogy a világon kétféle vezető létezik – aki ösztönzőkkel irányít, és aki erőszakkal. Azok, akik ösztönöznek, fizetséget ajánlanak, hogy menj és dolgozz nekik; akik erőszakot használnak, börtönbe vetnek, ha nem ragadsz fegyvert értük.

Akik ösztönzéssel vezetnek, úgy próbálnak rávenni téged arra, hogy az ő iskolájukba küldd a gyermekeidet, hogy észszerű árakat, stimuláló órákat és objektív, bizonyított sikereket ajánlanak. Akik erőszakkal irányítanak, egyszerűen közlik veled, hogy ha nem fizetsz adót, amivel fenntartják az iskolájukat, börtönbe zárnak.

Nyilvánvaló, hogy ez a különbség az önkéntesség és az erőszak között.

Az „anarchia” szó nem jelenti azt, hogy „nincsenek szabályok.” Nem jelenti, hogy „élvezetből gyilkolj másokat.” Nem jelent „szervezetlenséget.”

Egyszerűen annyit tesz, hogy „*politikai vezető nélkül.*”

A különbség a politika és az élet bármely más területe között természetesen az, hogy ha nem engedelmessz az államnak, börtönbe fognak zárni. Ha megpróbálsz megvédeni magad azok ellen, akik azért jönnek, hogy börtönbe zárjanak, le fognak lőni.

Tehát – mit is jelent pontosan az „anarchia” szó?

Egyszerűen egy mód a másokkal való érintkezésre anélkül, hogy erőszakkal fenyegetnénk őket, ha nem engedelmessz nekik.

Egyszerűen azt jelenti, hogy „*politikai erőszak nélkül.*”

A különbség e között a szó között és olyan szavak között, mint a „gyilkosság” és a „nemi erőszak”

az, hogy életünk során nem keverjük össze a gyilkosságot és a nemi erőszakot teljesen ellentétes tettekkel, és nevezzük aztán az eredményt normálisnak, erkölcsösnek és egészségesnek. Nem fojtunk meg egy embert reggel, aztán segítünk át egy nőt az úttesten délután, és nevezzük magunkat „jónak.”

Sosem tartjuk egy jó ember életének szükséges részeként azokat a tetteket, amelyeket gonosznak vélünk – a testi vagy nemi erőszakot, a gyilkosságot, a rablást. Egy gyilkossággal vádolt személy nem szabadulhat azért, mert életében mindössze öt másodpercet töltött gyilkossággal, a többi időben pedig nem gyilkolt meg senkit.

A gonosznak vélt tettek esetében egyetlen bűn megváltoztatja egy egész élet morális karakterét. Soha nem lennél képes ugyanúgy gondolni egy barátira, akit elítélnék nemi erőszakért.

Viszont nem ez a helyzet az „anarchiával” – az egyáltalán nem illik bele a „gonosz” ezen kategóriájába.

Amikor egy politikai erőszak nélküli – állam nélküli – társadalomra gondolunk, mindig felvilágnak előttünk a káosz és a brutalitás kísértetei, azonnal és úgy tűnik, végérvényesen.

Viszont csak egy pillanatra kell belegondolni, hogy az ember észrevegye, hogy életünk nagy részét teljes és totális anarchiában éljük – és ezt az anarchiát nevezzük „erkölcsi jónak.”

ANARCHIA A MINDENNAPOKBAN

Vegyük például a randizást, a házasságot és a családot.

Bármilyen értelmes, szabad társadalomban ezek a tevékenységek nem esnek a politikai kényszer kategóriájába. Egyik kormányhivatal sem dönt arról, hogy kihez fogsz házasodni, kivel lesz gyereked, és nem büntet börtönnel, ha ellenszegülsz a döntésének. Az önkéntesség, az ösztönzők, a kölcsönös előny, vagy akár a „hirdetések” irányítják a szerelmet, a szex és a házasság szabadpiacát.

Mi a helyzet a karriereddel? Vajon felhívott egy állami hivatalnok a középiskola végén és tájékoztattott arról, hogy doktor, ügyvéd, pincér, színész, programozó vagy filozófus leszel? Természetesen nem. Szabadon választhattad azt az életpályát, ami

a leginkább illet az érdeklődésedhez, képességeidhez és előkészületeidhez.

És mi a helyzet a legnagyobb pénzügyi döntéseddel? Bekopogott hozzád egy köztisztviselő minden hónapban, hogy elmondja, pontosan mennyit tegyél félre, mennyit költsesz, hogy megengedhet-e magadnak az új fotelt vagy a régi festményt? Az államnál kellett jelentkezned, hogy új autót, új házat, plazma TV-t vagy fogkefét vehess?

Nem, az összes fentebb említett területen – szerelem, házasság, család, karrier, pénzügyek – a nagy döntéseinket a közvetlen politikai kényszertől szabadon hozzuk meg.

Tehát ha az anarchia egy ilyen mindent felzabáló, egyetemes gonosz, miért ez az alapértelmezett – és erényes – függetlenség, amit hétköznapijaink jogos szabadságának érdekében megkövetelünk?

Ha az állam holnap azt mondaná neked, hogy ő fogja meghatározni, hol élj, hogyan keresd jövedelmed és kivel házasodj, vajon térdre borulnál és megköszönnéd a mennyeknek, hogy megmenekül-

tél a szörnyű *anarchiától*, saját döntéseid politikai kényszer nélküli meghozatalának *anarchiájától*?

Természetesen nem, sőt, éppen ellenkezőleg. Szörnyülködnél, és minden erőddel elleneznél egy ilyen betolakodó diktatúrát.

Erre gondolok, amikor azt mondom, hogy az anarchiát egyszerre gondoljuk megválthatatlan gonosznak és megválthatatlan jónak. Egyszerre féljük és megvetjük, ugyanakkor létfontosságúnak és erényesnek tartjuk.

Ha azt hallanád, hogy holnap egy állam nélküli világban fogsz ébredni, kétségtelenül félnél az „anarchia” szellemétől.

Ha azt mondanák neked, hogy holnap állami engedélyért kell folyamodnod ahhoz, hogy gyermeked lehessen, kétségtelenül félnél a „diktatúra” szellemétől, és az „anarchia” napjai után vágyódnál, amikor még magad dönthetél ilyen dolgokban, a politikai kényszer beavatkozása nélkül.

Tehát láthatjuk, hogy mi, emberek, mélységes, majdhogynem vad ambivalenciával viszonyulunk

az anarchiához. Elszántan akarjuk azt a személyes életünkben, és ugyanolyan elszántsággal félünk tőle a politikai életben.

Másképp fogalmazva: szeretjük azt az anarchiát, amiben élünk, és félünk az anarchiátót, amit elképzelünk.

Még egy érv, aztán eldöntheted, reménytelen-e a páciensem, vagy sem.

Rámutattak arra, hogy a totalitárius diktatúrák jellemzője az, hogy szinte teljesen hiányoznak belőlük a szabályok. Amikor Szolzsenyicint letartóztatták, fogalma sem volt, mivel vádolják, és amikor megkapta a tíz év büntetést, nem volt fellebbviteli bíróság vagy bármiféle jogi procedúra. Megharagított egy hatalmon levő személyt, tehát mehetett a gulágra.

Amikor megfigyeljük azokat az országokat, ahol a legnagyobb az állam hatalma, az extrém instabilitás állapotát és az objektív szabályok vagy mércék feltűnő hiányát látjuk. A harmadik világbeli országok nyomorúságos diktatúrái bandák és szociopata

gengszterek által önkényesen és erőszakosan uralt régiók.

Sokunknak ismerősebbek a szegény körzetek állami iskolái, tele fémdetektorokkal, brutalitással, erőszakkal, szexuális zaklatással és bántalmazással. A környező szomszédságok ugyanúgy az állam szoros irányítása alatt állnak, segélyprogramokkal, önkormányzati lakásokkal, állami utakkal, állami rendőrséggel, állami tömegközlekedéssel, kórházakkal, csatornákkal, vízzel, elektromossággal, és körülbelül mindennel, ami a látótérbe kerül. Az ilyen környékek túlléptek a demokratikus szocializmuson és a valóságban közelebb állnak a diktatórikus kommunizmushoz.

Hasonlóképp, amikor ezekre a környékekre gondolunk, azt is megérthetjük, hogy a helyi erőszak nagy része drogkereskedelemből származik, ami közvetlenül a bizonyos drogok előállításának és értékesítésének állami tilalmából fakad. Egyes becslések szerint a drogfüggőség kezelése a függők

letartóztatása helyett nyolcvan százalékkal csökkentené a bűnözői tevékenységeket.

Itt ismét, amikor a politikai hatalom koncentrá-
lódik, az erőszakot, a vérontást, lövöldözést, kése-
lést, nemi erőszakot és a mindezt kísérő elkesere-
dést és nihilizmust látjuk – mindazokat a jelensé-
geket, amellyel az „anarchizmust” vádolják vége-
láthatatlanul.

Mi a helyzet a börtönökkel, ahol nyilván a leg-
nagyobb a politikai hatalom? A börtönökben dúl a
nemi erőszak, a gyilkosság, a késelés és a testi sér-
tés, nem beszélve a drogfüggőségről. A szadista
börtönőrök addig vernek szadista elítélteket, amíg
sokszor az egyetlen különbség a ruhájuk. Íme, egy
„társadalom” amelyik az „anarchia” paródiájának
tűnik – egy nihilista és undorító világ, amit az
„anarchia” szóval szokás leírni, mégis a politikai
hatalom maximalizálásából fakad, vagyis az „anar-
chia” egzakt ellentétéből.

Nos, nyilván érvelhetünk úgy, hogy igen, a poli-
tikai hatalom *túlsúlya* anarchiát szül – de a politikai

hatalom hiánya éppúgy. Talán a „rend” egyfajta arisztotelészi arany középút, ami a politikai kényszer teljes hiányának káosza, és a politikai kényszer túlsúlyának káosza között húzódik.

Viszont ezt a megközelítést teljesen elutasítjuk a fentebb említett területeken: a szerelem, házasság, pénzügy, karrier, stb. területén. Megértjük, hogy a politikai kényszer bármilyen betolakodása teljes katasztrófa lenne a szabadságunkra nézve. Nem mondjuk azt a házasságról, hogy: „Hát, nem akarjuk, hogy az állam *mindenkinek* kiválassza a házastársát, de azt sem akarjuk, hogy az államnak *semmi beleszólása* ne legyen az emberek házastársának kiválasztásába. A helyes mértékű állami erőszak valahol a kettő között húzódik.”

Nem, hangsúlyosan és egyértelműen elutasítjuk a politikai kényszer betolakodását életünk ezen személyes szféráiba.

Tehát legalább el kell ismernünk az alapvető el-
lentmondást, hogy kétségbeesetten akarjuk és kívánjuk az anarchia *valóságát* személyes életünkben

– mégis kétségbeesetten féljük és gyűlöljük az anarchia *gondolatát* a politikai környezetünkben.

Szeretjük az anarchiát, amiben élünk. Félünk az anarchiától, amit elképzelünk – attól az anarchiától, aminek rettegésére *meztanítottak*.

Amíg nem tudjuk megvitatni az efféle önkéntességgel szembeni ambivalenciánk valós természetét, fajunk alapjában véve zsákutcában ragad. Mint mindenkinek, aki a homokba dugja a fejét az ambivalencia elől, amit érez, életünket a zavart kerületés állapotában kell élnünk, a saját jelenünk és gyermekeink jövője kárára.

Ezért nem tudom elengedni ezt a páciens. Még érzek egy erős szívdobbanást.

AMBIVALENCIA ÉS SZÜKLÁTÓKÖRŰSÉG

Közhelyes – és szerintem igaz – gondolat, hogy az egyszerű elme mindent fekete–fehérben lát. Ezzel szemben a hajlandóság az ambivalencia kétségeinek és bonyodalmainak elszenvedésére a bölcsesség velejárója.

A sötét lelkű bigott azt mondja, a feketék mind hitvány emberek; a könnyelmű bigott azt mondja, a feketék mind áldozatok. A nőgyűlölő azt mondja, minden nő korrupt; a feminista gyakran azt mondja, minden nő szent.

Az élet komplexitását és ellentmondásait nyitott hozzáállással, elfogulatlanul bebarangolni – mind elhamarkodott ítélet nélkül, mind az ítélkezés visszatartása nélkül a bizonyítékok felderítése után, a tudós, a filozófus, a racionális elme jele.

A köztünk élő fundamentalisták minden misztériumot „Isten akaratának” tulajdonítanak – ami semmit sem válaszol meg, hiszen amikor megvizsgáljuk, „Isten akarata” is csupán egy újabb misztérium; ez épp olyan, mintha azt mondanánk, hogy az elveszett kulcsom helye „a hely, ahol nincs elveszve a kulcsom” – semmit nem ad az egyenlethez egy bosszantó tautológián kívül. A misztérium azonos a misztériummal. Akinek van valamennyi esze, csak forgatja a szemét.

Az elhamarkodott és haszontalan következtetések levonásának éretlenségéhez a másik oldalon sekélyes és félelemmel teli modern – vagy talán azt kellene mondjam, *poszt*-modern – relativizmus társul, ahol soha semmilyen következtetés nem érvényes, egyetlen abszolút állítás sem igaz – leszámítva persze ezt az egyet – és minden csupán felfedezés, rendszerint bekötött szemmel és iránytű nélkül. Nincs célállomás, nincs irányjelző, nincs fejlődés, nincs építkezés egy nagyobb cél felé – ami van, az a kulturális tetemek vég nélküli felboncolása, az

egészség vagy a szándék meghatározása nélkül, ami így vészesen közel ér ahhoz, hogy fetiszta szadizmusnak tűnjön.

Az egyszerű igazság az, hogy néhány fekete ember jó, néhány fekete ember rossz, és a legtöbb fekete ember a kettő ötvözete, mint amilyenek mindannyian vagyunk. Néhány nő hűtlen; néhány nő szent. A „feketeség” vagy a „nem” egy teljesen hasznavethetetlen mérce, amikor erkölcsileg próbálunk meghatározni valakit; épp annyira segít bennünket, mint egy iPod, amikor meg akarjuk tudni, merre van észak. A „szexuális penetráció” kifejezés nem mondja el nekünk, hogy a tett beleegyezésen alapul-e vagy sem – azt mondani, hogy a szexuális penetráció mindig gonosz, épp annyira haszontalan, mint azt mondani, hogy az mindig jó.

Ugyanígy, néhány anarchizmus jó (nevezetesen az, amit személyes életünkben a legnagyobb kincsnek tartunk) és néhány anarchizmus rossz (nevezetesen a félelmünk az erőszakos káosztól, a bombadobálóktól és a nagy bajuszoktól). Viszont mint

szó, az „anarchizmus” sehogyan nem segít kiértékelnünk ezeket a szituációkat. Ostoba fekete–fehér gondolkodást alkalmazni az összetett és kétértelmű helyzetekre csupán a szűklátókörűség egy másik fajtája.

Azt állítani, hogy az „anarchizmus” egyszerre a legnagyobb politikai gonosz és személyes életünk legbecsesebb kincse, olyan ellentmondás, amelyet határozottan érdemes megvizsgálni, ha érett bölcsességre szeretnénk szert tenni az igazság, az erény és a társadalmi szerveződés morális kihívásainak kérdésével kapcsolatban.

AZ ANARCHIA ÉS A TÖRTÉNELEM

A tipikus anarchistáról alkotott klisé elképzelésünk röviddel az Első Világháború előtt jelent meg, ami, ha belegondolunk, nagyon érdekes. A sablonos anarchistát lázálomban égő ronchalmazként mutatják, aki a politikai ideológiáját álszent lepleként használja, hogy leplezze az erőszak iránti vágyát. Azt állítja, a világot próbálja felszabadítani a zsarnokság alól, míg valójában csupán csontokat szeretne törni, és életeket szeretne kioltani.

Az anarchistára általában úgy tekintünk, mint egyfajta terroristára – amit általában úgy definiálnak, mint valaki, aki elköteleződött az erőszak használata mellett politikai céljai elérése érdekében – és mindkettőt egy kategóriába helyezük azokkal,

akik katonai *puccsot* kísérelnek meg a fennálló kormány ellen.

Viszont amikor logikusan lebontod, majdhogynem lehetetlennek tűnik megfogalmazni a terrorizmus olyan definícióját, ami nem foglalja magába a politikai vezetőket, vagy legalábbis magát a politikai folyamatot.

Maga a háború nem más, mint a politikai célok elérésére való kísérlet az erőszak használatával – mint a területek elcsatolása, új adóállomány bekebelezése, vagy egy idegen állam megbuktatása – és mindig megkövetel egy olyan államot, ami hajlandó és képes megnövelni a saját polgárai ellen alkalmazott erőszak mértékét adóemeléssel és/vagy besorozással. Még az ország megszállás elleni védelmezése is elkerülhetetlenül megköveteli a belöldi polgárok ellen használt erőszak fokozódását.

Tehát hogyan tudjuk könnyedén különválasztani azokat, akik a politikai folyamaton kívül állnak és erőszakot használnak céljaik eléréséhez azoktól, akik a politikai folyamaton *belül* állnak és

erőszakot használnak céljaik eléréséhez? Finoman fogalmazva, ez hatalmas kihívás marad.

Ami igazán érdekes a „gonosz anarchisták” mitológiájával kapcsolatban – és ez bizony mitológia – az az, hogy amikor el is fogadjuk a sztereotípiát, az anarchisták és az ellenségeik által elejtett hullák száma közötti különbséget finoman fogalmazva megdöbbenően elferdítve adják elő.

Az anarchisták az Első Világháború előtt talán egy tucat embert öltek meg, akik majdnem minden esetben állami vezetők vagy képviselők voltak.

Viszont az állami vezetők vagy képviselők több mint *10 millió ember* halálát okozták az Első Világháború során.

Ha értékeljük az emberi életet – mint ahogy azt minden racionális emberi lénynek tennie kell – akkor a politikai vezetők helyett az anarchistáktól való félelem olyan, mintha a spontán öngyulladástól rettegnénk a szívbetegség helyett. A „halálokok” kategóriájában egyetlen állami vezető tízezerszeresen felülmúlja az összes anarchistát.

Ez meglepő nézőpontnak tűnik? Nos, ez törté-
nik, amikor a világ tényeit tanulmányozod, nem
pedig a győztesek meséit.

Egy másik példa a gyilkosságok és az erőszak ob-
jektív vizsgálata volna a 19. századi Amerikában. A
„vadnyugatról” alkotott tipikus történet az, hogy
rablók, banditák és gyilkosok által lakott vidék
volt, ahol kizárólag a magányos helyi sheriff állt a
gyámoltalan városiak és a napbarnított, borotvá-
latlan gazemberek végtelen fosztogatása között.

Viszont ha az egyszerű tényekre tekintünk, és
hozzávetjük a 19. század csökkenő gyilkossági rátá-
ját ahhoz a 600 000 gyilkossághoz, amelyet az ame-
rikai állam Polgárháborúja követett el csupán né-
hány év alatt, akkor láthatjuk, hogy a sheriffek
nem kimondottan a gyámoltalan városiak vé-
delmezése mellett voltak elkötelezve, hanem in-
kább amellelt, hogy azok pénzét, életét és gyerme-
keit beszolgáltassák az államnak az adók és a hadse-
regbeli rabszolgaság kegyetlen kikényszerítésén ke-
resztül.

Amikor megvizsgálunk egy olyan intézményt, mint például a rabszolgaság, azt látjuk, hogy alapvetően két központi pillérrre támaszkodva maradhatott fenn: az atyáskodó és félelemkeltő mitológiákra, illetve a kikényszerítés költségeinek másokra hárítására.

Milyen igazolást terjesztettek elő például a feketék rabszolgasorba taszítására? Nos, egyrészt a „fehér ember terhe,” vagy annak szükségessége, hogy „keresztény hitre térítsék” és civilizálják ezeket a hitetlen vadembereket – ez volt a *leereszkedés* – másrészt pedig, ha a rabszolgákat szabadon engednék, a gyapotföldeket a porig égetnék, a fakótorkú nőket kegyetlenül megerőszakolnák, a társadalom pedig az erőszak és pusztítás végtelen kínjába borulna – ez volt a félelemkeltő mitológia!

Semmilyen elképzelhetetlen módon nem maradhatott volna fenn gazdaságilag a rabszolgaság intézménye, ha maguknak a rabszolgatartóknak kellett volna állniuk a rabszolgaság tényleges költségeit. A rabszolgatartás kizárólag úgy tudott jöve-

delmező maradni, hogy a rabszolgák foglyul ejtésének, bebörtönzésének és visszajuttatásának költségeivel az általános adófizetőt terhelhették. A rabszolgotartás jövedelmezőségéhez megkövetelt politikai kényszer természetesen létrehozta az intézmény magjában szunnyadó erőszakot eltakarni hivatott mitológiai „fedőtörténetek” vagy ideológiai figyelemelterelések iránti hatalmas keresletet. Tehát az erőszak mindig megköveteli az intellektualizálást, és ez az oka annak, hogy a kormányok mindig pénzelni szeretnék a felsőoktatást és az értelmiségiket. Később erről részletesen is szót ejtünk.

Még a háborún kívül is, több mint 270 millió embert gyilkolt meg saját kormánya csak a 20. században. Hozzáviszonyítva az anarchisták által elkövetett pár tucat gyilkossághoz, nehéz elképzelni, hogyan tartható fenn a „gonosz anarchisták” képzelete, amikor a kis halom anarchista holttestet a hullák Everestjéhez mérjük, amelyet az államok mindössze egy évszázad alatt halmoztak fel.

Nyilván, ha valóban érdekel minket az erőszak, a gyilkosság, a rablás és a nemi erőszak, azokra kellene fókuszálnunk, akik a legtöbb gonoszságot követik el – a politikai vezetőkre – azok helyett, akik ellenzik őket, még ha téves meggondolásból is. Ha elfogadjuk, hogy a politikai vezetők százmilliószámra mészárolják le az emberiséget, akkor talán még egy szikrányi szimpátiát is érezhetünk ezek iránt a „gonosz anarchisták” iránt, mint ahogy egy olyan emberrel is szimpatizálnánk, aki lelőtt egy dühöngő tömeggyilkost.

ANARCHIA ÉS AMBIVALENCIA

Az igazság az, hogy – ahogy azt fentebb említettem – az anarchiával nyilvánvalóan „szeretlek is meg nem is” viszonyunk van. Vágyunk rá és rettegjük, majdnem egyenlő mértékben.

Szeretjük a személyes anarchiát, és féljük a politikai anarchiát. Keservesen ellenezzük a személyes anarchiánkba való beavatkozást vagy annak korlátozását – és félünk, kinevetünk és megtámadunk minden javaslatot, amely szerint a politikai anarchiában talán érték rejlik.

De – hogyan lehetséges, hogy az anarchia egyszerre a legnagyobb jó, és a legnagyobb gonosz? Ez nyilvánvalóan gúnyt űzne a racionalitásból, az erényből és a józan paraszti észből.

Most rátérhetünk eme ellentmondás egy lehetséges kibogozására.

A POLITIKA ÉS AZ ÖNÉRDEK

Az igazság számtalan esetben az önérdek legelső áldozata. Ezt tisztán láthatjuk a reklámok birodalmában – az öregedésgátló krémeket árusító cég a félelmet és az önbizalomhiányt használja fel, hogy megnövelje a terméke keresletét. „A szépségedet a bőröd rugalmasságában mérik, nem pedig lelked erényeiben,” mondják „és senki nem fog vonzónak találni, ha nem nézel ki fiatalon!”

Ez az önbizalomhiány egy igen sekélyes kihasználása: nyilvánvaló, hogy amit *valójában* árusítanak, az a „szépség” egy olyan meghatározása, amely nem követeli meg az erény megkaparintásának és megtartásának kihívásokkal teli feladatát. Végére is rövidtávon sokkal egyszerűbb túlárzott krémet

kenni az arcodra, mint elindulni a valódi bölcsesség és integritás útján.

Ily módon láthatjuk, hogy egyszerre kielégül a hirdető és a *fogyasztó* önérdeke a csere folyamán, az igazság árán. Mindannyian tudjuk, hogy idővel öreggé és rondává válunk – és azt is, hogy ennek a sorsnak nem szükséges elragadnia tőlünk a szeretetet, hanem ehelyett időskorunkban *több* szeretetet adhatunk és kaphatunk, mint fiatal éveinkben, ha erénnyel, együttérzéssel és nagylelkűséggel élünk.

Viszont sokkal kevesebb pénzt lehet keresni a filozófiával, mint a hiúsággal – ami egy más megfogalmazása annak, hogy az emberek jó pénzt fizetnek, hogy elkerülhessék az erény követelményeit – így hát a sekélyes elkerülés kölcsönös kihasználása minden modern gazdaság alappillére.

Ugyanígy, ha azt mondják nekünk, hogy az „anarchizmus” egyszerűen *rossz, rossz, rossz*, az segít elkerülni a szorongást és az ambivalenciát, amit valójában érzünk azzal kapcsolatban, amit egyszerre szeretünk és félünk. Oktatási és politikai vezetőink

„eladják” nekünk az ambivalenciától és a kényelmetlen felderítéstől való megkönnyebbülést – elkerülhetetlenül az igazság árán – és mindeddig viszonylag lelkes fogyasztók voltunk.

ÖNÉRDEK ÉS KIZSÁKMÁNYOLÁS

A nagyvállalatok vezérigazgatói hatalmas fizetést kapnak szolgáltatásaikért. Képzeljünk el egy olyan forgatókönyvet, ahol növekedésnek indul néhány új vállalkozás annak ellenére, hogy semmilyen felső vezetéssel nem rendelkeznek – és mindemellett átlag feletti profitot termelnek!

Ebben a forgatókönyvben, amikor fény derül arra, hogy a vállalatvezetés potenciálisan kontra-
produktív a jövedelmezőségre nézve – vagy legalábbis nem függ össze a jövedelmezőséggel – könnyen láthatjuk, hogy az üzleti vezetők önérd
ke azonnal és talán állandó jelleggel fenyegetés alá kerül.

Továbbá pedig képzelj el az összes többi csoportot és embert, akik önérdékét fenyegetné ez a je-

lenség. Az üzleti iskolák létszáma meredek zuhanásba kezdene; a jogászok, a könyvelők és a lakberendezők, akik ezeket a vállalatvezetőket szolgálták, a szolgáltatásuk iránti kereslet zuhanását látnák; erős ütést kapnának a magániskolák, akik a gazdagok családjait szolgálták – legalábbis egy ideig. Az elit magazinok, az üzleti előadások és rendezvények, az életvezetési tanácsadók, a szabók, és megannyi más ember megérezné az átmenet fulánkját, finoman fogalmazva.

Könnyen elképzelhetjük, hogy a hasonló vállalatok vezetősége hangosan megvetné és kigúnyolná az első céget, amely megnövekedett bevételt élvezne a vezetőség kirúgása után. Ezeket a cégeket azzal vádolnák, hogy babrálnak a könyveléssel, hogy egy pusztán statisztikai anomáliát vagy a szerencséjüket használják ki, titkos vezetőséggel rendelkeznek, vacak terméket gyártanak, korai eladásaik láttán előre isznak a medve bőrére, hogy valójában veszteséggel üzemelnek, és a többi.

Ha ezek az új vállalatok tovább növekednének, kétségtelen, hogy az üzleti vezetők kapcsolatba lépnének a politikai barátaikkal, és politikai „megoldást” keresnének a „fogyasztók” érdekében, akiket „védelmezni” kívánnak.

Az érdekcsoportok mindig önérdekük védelmezésére törekednek – ez nem rossz dolog, hanem egyszerűen az emberi természet ténye. Így fontos megérteni, hogy amit improduktívnak, negatívnak, „szélsőségesnek” vagy veszélyesnek neveznek, valóban tényleg lehet az, de mindig érdemes megvizsgálni azok motivációit, akik abba ölik idejüket és energiájukat, hogy ilyen jelzőket teremtsenek és terjesszenek. Miért annyira érdekelték ebben?

A RABLÓBÁRÓK

Erre találhatunk példát a „Rablóbárók” jelenségében a késő 19. századi Amerikában. A történet szerint ezek az amorális élőködő monopolisták megnyúzták a gyámoltalan népet, így korlátozni kellett őket az állam monopólium-ellenes törvényeivel.

Ha ez a történet valóban igaz lenne, az első dolog, amire számítanánk, az egy két ütéssel letaglózó bizonyíték, amely rámutat az árak emelkedésére, miközben ezek a „monopolisták” gyarapodtak – illetve arra, hogy a gyámoltalan és dühös fogyasztók voltak azok, akik a törvényhozók fülét rágták és védelmet követeltek a monopolistáktól.

Természetesen tisztán abszurd volna azt gondolni, hogy ez volt a helyzet, és ki fog derülni, hogy ez egy teljes hazugság.

Ha egy 10–20%-os igazságtalan áremeléssel sújtanak a darált marhahúst, az átlagfogyasztó nettó vesztesége nem volna több heti pár pennynél. Lehetetlen elképzelni bármilyen fogyasztót – vagy a fogyasztók csoportját – akik idejüket és erőfeszítésüket egyesítve összetett és hosszadalmas törvényhozásért küzdenek, hogy ellenezzenek egy apró áremelést. A költség/haszon arány végtelenül kiegyensúlyozatlan volna, hiszen ezeknek a fogyasztóknak sokkal több időbe és energiába kerülne a küzdelmük, mint amennyit megtakaríthatnak azal, hogy csökkentik ezt az igazságtalan áremelést.

Te vajon törekedsz az Exxon elleni törvényhozásra a magasabb gázárak ellen?

Természetesen nem.

Tehát ahhoz, hogy megtaláljuk a valódi tettet, először meg kell vizsgálnunk azokat a csoportokat, akik igazoltan küzdhetnek egy ilyen összetett és bizonytalan törvényhozás mellett; a törvényhozók felvásárlására, cikkek írására illetve a média befolyásolására tett egyéb erőfeszítésre, a felettébb

kockázatos kaland kétségbeesett hajszolására – ki-
nek volna igazolt egy ilyen őrült befektetés?

A válasz nyilvánvaló, és minden információt
elmond, amit tudnunk kell, hogy cáfoljuk a felve-
tett állításokat.

A csoport, akit a legnagyobb mértékben károsí-
tottak ezek a vélt monopolisták, természetesen az ő
közvetlen versenytársaik voltak. Tehát elvárhat-
nánk, hogy a törvényhozás legfőbb – ha nem az
egyetlen – támogatói nem a dühös fogyasztók, ha-
nem ezekkel a „Rablóbárókkal” versenyző cégek
voltak.

Nyilván, ha ezek a monopolisták igazságtalanul
megemelték áraikat, az végtelen meghívásként
szolgálna versenytársaik számára – vagy akár kívül-
álló vállalkozók számára – hogy az áraik alá licitál-
janak.

Ó, de ezek a Rablóbárók talán számukra kedve-
ző politikai szívességekkel érték el monopóliumu-
kat, mint erőszakkal megakadályozni, hogy ver-
senytársaik beléphessenek a piacra.

Nos, biztosan tudjuk, hogy ez nem lehetett így. Ha valóban a Rablóbárók pártján állt volna a törvényhozás, akkor versenytársaik aligha tettek volna lépéseket a törvényhozók befolyásolására, hiszen tudták volna, hogy nem nyerhetik meg azt a háborút. Ha ezek a „monopolisták” hatalmas és igazságtalan profitra tettek szert politikai szívességek következtében, akkor versenytársaik, akiket kizártak ebből a hatalmas hasznot hajtó rendszerből, teljesen képtelenek lennének legalább ugyanannyi pénzt fizetni a törvényhozóknak. Továbbá a törvényhozókat megsarolhatnák a múltbéli egyezségekkel, ha úgymond „másik oldalra állnak.”

Tehát igen könnyen meghatározhatjuk, mi történt valójában – egyetlen történelmi tény vizsgálata nélkül – mégpedig az, hogy:

a) A monopolisták valójában nem emelték áraikat, hanem csökkentették őket, amit onnan tudunk, hogy a versenytársaik nem a gazdasági utat választották, és nem adták olcsóbban a termékeiket, hanem a politikai utat járták, amely során

az állami erőszak használatával nyomorították meg ezeket a „monopolistákat.”

b) A monopolisták nem politikai módszerekkel tettek szert az igazságtalan jövedelmük piaci részesedésére, mivel a törvényhozók még mindig eladósorban voltak.

c) A fogyasztók teljesen boldogok voltak a fennálló helyzettel, amit onnan tudunk, hogy a versenytársak semmit nem tudtak felajánlani a fogyasztóknak, amelyet előnyben részesítenének a fennálló állapot helyett.

Ezt a hipotézist bőségesen támogatja történelmi bizonyíték. Ahol ezek a „Rablóbárók” uralták a piacot, a javak ára csökkent, néha jelentős mértékben – amikor hűtött vasúti kocsikat használtak a hús tárolásához, 30%-os árcsökkenést értek el pár hónap leforgása alatt.

Nyilvánvaló, hogy ez nem sértette a fogyasztók érdekeit – viszont sértette azokét, akik versenyezni próbáltak ezekkel a magas hatékonyságú vállalatokkal. Ezek a versenytársak sajnos – bár az állam

mindig jelenlevő csábítása mellett úgy tűnik elkerülhetetlenül – a politikai utat járva az állam hatalmával támadták meg sikeres riválisaikat, és nem próbálták megújítani magukat, hogy sikeresebben vegyék fel a versenyt a szabadpiacon.

Mi a helyzet azzal az érveléssel, hogy a Rablóbárók erőszak használatával hozták létre a monopóliumot, amely során megfenyegették vagy meggyilkolták a versengő dolgozókat?

Nos, ha el is fogadjuk ezt az érvet igaznak, ez sokkal jobban szolgálja az anarchista álláspontot, mint az államista álláspontot.

Ha felbérelnél egy biztonsági őrt, aki a szolgálatban folyton elalszik, és hagyja, hogy az általa őrzött létesítményt újra meg újra, évről évre kirabolják, hogyan reagálnál? Vajon felébresztenéd és egy komplex biztonsági cél globális vezetőjévé tennéd? Vajon az egyszerű feladatban tanúsított teljes inkompetenciája egy elképesztően összetett munka ideális jelöltjévé tenné?

Természetesen nem.

Ha az állam annyira amorális és inkompetens, hogy engedélyezi, hogy a Rablóbárók ártatlan embereket gyilkoljanak, akkor nyilvánvalóan nem lehet elég morális és kompetens ahhoz, hogy ugyan-ezen Rablóbárók összetett gazdasági ragadozásától védelmezze a polgárokat. Elképzelhetetlen, hogy elvégezzen egy sokkal összetettebb feladatot egy olyan csoport, amely képtelen elvégezni egy egyszerű feladatot.

Több mint száz év múlva, láthatjuk, hogy mennyire hatékony is a propaganda. A „Rablóbárók” szelleme még mindig a történelmünk képzelt kísértetházát járja. Az állam szerepe kizsákmányoló monopóliumok szabályozásában kétségbevonhatatlan marad – és mennyi ember ismeri a helyzet alapvető tényeit, főként azt, hogy nem a fogyasztók ellenezték ezeket a vállalatokat, hanem versenytársaik?

Amikor a sürgető „problémák” politikai „megoldásaira” tekintünk, ugyanezt a mintázatot látjuk újra meg újra. Az állami oktatást nem azért vezették be, mert a szülők nem voltak megelégedve a

magániskolákkal, vagy mert a gyerekeket nem oktatták, vagy bármi hasonló – hanem azért, mert a tanárok munkahelyük biztonságát követelték, a kulturális és vallásos fontoskodók pedig rá akarták tenni kezüket a gyermekek zsenge elméjére. Az 1930-as „New Deal-t” nem azért vezették be, mert a szabadpiac elszegényítette az embereket, hanem azért, mert a pénzkínálat helytelen állami irányítása elpusztította az Egyesült Államok vagyonának majdnem egynegyedét.

Újra és újra azt látjuk, hogy nem a *szabadság* vezet a politikai szabályozáshoz és az állami erőszak megnövekedéséhez, hanem a politikai szabályozás és az állami erőszak előző megnövelése.

Az állam nem azért növeli hatalmát, mert a *szabadság* nem működik; azért nem működik a *szabadság*, mert az állam kiterjeszti a hatalmát.

Tehát láthatjuk, hogy a *szabadság* – vagy az önkéntesség, vagy az anarchia – nem hoz létre problémákat, amelyeket az államnak kell „megoldania.” Sokkal inkább, a propagandisták hazudnak arról,

mit tervez az állam („a fogyasztóvédelem” valójában azt jelenti, hogy „az erőszak használata az eredménytelen vállalatok nyereségének biztosítása érdekében”) az ebből következő politikai kényszer és irányítás pedig több problémát szül, amelyet aztán mindig a szabadságra kennek.

AZ ANARCHIA ÉS A POLITIKAI VEZETŐK

Nyilvánvaló, hogy van egy teljes osztálynyi ember, akik hatalmas profitra, presztízusra és hatalomra tesznek szert az állam létezéséből. Úgyszintén igaz, hogy – kollektívaként – ezek az emberek óriási hatalmat és ráhatást gyakorolnak a gyermekek elméi felett, hiszen ugyanez az állam az, amely gyakorlatilag minden gyermeket tanít napi hat vagy több órában, heti öt napban, majdnem egy évtizeden át, és személyiségformáló éveik felében.

Hogy egy hasonlattal éljünk, vajon meglepődnénk-e, ha a gyermekek, akik 14 éven át tartó vallásos indoktrináción esnek át, általában véve hinnének Isten létezésében és erényességében? Vajon meglepődnénk, ha az ateizmus melletti erős érve-

ket *kihagynák* a tanmenetből, amelyet kimondottan olyan papok hoztak létre, akik közvetlenül profitálnak a vallásos hit fenntartásából? Ami azt illeti, teljes mértékben azt várnánk, hogy az ilyen gyermekeket aktívan arra képezzék, hogy miként utasítsák el az ateizmus melletti érveket – úgymond beoltanák őket az ateizmus ellen, hogy megvetéssel és ellenségeskedéssel reagáljanak az ilyesfajta érvekre.

Ennyi erővel visszatartott lélegzettel is várhatnánk a General Motors következő reklámját, amelyben saját autók hibáit részletezik, és a versenytársaik által gyártott járművek erőnyeit dicsérik. Vagy várjunk talán a McDonald's színes szórólapjaira, amelyen eltömődött artériákat mutatnak?

Ha így teszünk, hiába várunk.

Hasonlóképp, mit várunk, hogyan fogja beállítani magát az állam, amikor ő tanítja a gyermekeket? Talán elvárnánk a kormány által fizetett tanároktól, hogy nyíltan beszéljenek az államhatalom gyökeréről, ami az erőszak kezdeményezése törvé-

nyesen lefegyverzett polgárok ellen? Talán azt vár-
nánk tőlük, hogy nyíltan és őszintén beszéljenek
jövedelmük forrásáról, ami az adó, amit erőszakkal
ragadnak el a diákjaik szüleitől?

Vajon elvárnánk, hogy ugyanezek a tanárok ar-
ról beszéljenek, miként nő folyamatosan az állam
hatalma az érdekcsoportok szüntelen nyomásán és
kapzsiságán át, akik mohóságuk erőszakos kikény-
szerítésének költségeivel azokat az adófizetőket
akarják terhelni, akiken élőködnek?

Természetesen nem.

Ez nem azért van, mert ezek a tanárok gonoszak,
hanem azért, mert az emberek ösztönzőkre reagál-
nak. Ha a történelem, a logika, az etika és a valóság
alapvető tényei kényelmetlenek a hatalmon levők-
nek – ahogyan elkerülhetetlenül azok – azok, aki-
ket a hatalmon levők pénzelnek, szinte sosem fog-
nak beszélni róluk. Nem váránk el a sztálini kor-
szak tanáraitól, hogy a kapitalizmus dicsőségéről
beszéljenek; nem váránk el az amerikai polgárhá-
ború előtti tanároktól, hogy a rabszolgatartók

gyermekeinek a rabszolgotartás gonoszságáról beszéljenek; nem váránk el a hadsereg katonai akadémiajának tanáraitól, hogy a hadipari komplexum korrupciójának gonoszságáról beszéljenek, mint ahogy a Vatikántól sem váránk el, hogy önként beszélgetést kezdeményezzen a katolikus papok általi gyermekbántalmazásról.

Tekinthetünk ezekre az alapvető tényekre végtelen gyűlölettel – de ezzel együtt viszonyulhatunk szelíd, már–már kedves szimpátiával az erőszakos hatalom elkerülhetetlenül lecsorgó és megrontó hatására.

A propaganda sötét, nyirkos és ködös erdejének vizsgálata az igazság egyszerű fényével kétségtelenül szédítő perspektíva, de valójában ez tesz valakit anarchistává.

Egy anarchista elfogadja az alapvető és egyszerű ténnyét annak, hogy alapjában véve minden egyes emberi lény értékeli a szabad döntést saját személyes életében.

Egy anarchista elfogadja az alapvető és egyszerű ténnyét annak, hogy mindig az választja a zenét, aki

fizeti a dudást – és hogy a politikai hatalom erénye és hatékonysága elleni érveket sosem fogják elterjeszteni egy olyan oktatási rendszerben, amelyet a politikai hatalom pénzel.

Egy anarchista elfogadja az alapvető és egyszerű tényét annak, hogy az emberek a legjobb esetben is ellentmondásos kapcsolatban állnak az önkéntességgel – és hogy szokásszerűen elkerülik az ellentmondásosság kényelmetlenségét, így épp annyira nem akarnak beszélni az anarchizmusról, mint amennyire a vallással kapcsolatos kételyeikről sem egy keresztény esküvőn.

Az anarchista nézőpont észszerű megértésének korlátai érzelmileg ingatagok, társadalmilag elszigetelők és majdhogynem végtelenek. Az észszerű anarchista elfogadja ezeket az alapvető tényeket – mivel a tények azok, amiről az anarchia szól – és ha valóban bölcs, legalább egy kicsit szerelembe esik feladata nehézségével.

Szeretnünk kellene az előttünk álló nehézségeket, hiszen ha könnyű lenne felszabadítani a vilá-

got, a tény, hogy a világ ilyen távol áll a szabadságból, teljesen felfoghatatlan lenne...

AZ ANARCHIA ÉS „A KÖZLEGEŐK TRAGÉDIÁJA”

Kérdezd meg szinte bármelyik hivatásos közigazdást az állam szerepéről – valami olyasmit fog válaszolni, hogy az állam szerepe a „közlegeők tragédiájának” megoldása, illetve a „piaci kudarcok” szabályozása, vagy az olyan közjavak biztosítása, mint az utak és a vízszállítás, amelyet a szabadpiac nem képes magától megoldani.

Aki történelmi bizonyítékokkal dolgozik, vagy akár csak felületesen ismeri az alapelveket, az látja, hogy ez a válasz, az igazat megvallva, bizarrul megalapozatlan.

A „közlegeők tragédiája” az az elképzelés, miszerint ha a gazdák közös földön legeltetik birkáikat, akkor minden gazdának személyes érdeke a

túllegeltetés, ami általánosságban mindenkinek kárt okoz. Tehát minden egyén közvetlen önérdeke a föld kollektív letarolásához vezet.

Egy pillanatnyi gondolkodást igényel a felismerés, hogy az állam a lehető *legrosszabb* megoldás erre a problémára – ha ez egyáltalán probléma.

A közlegelőik tragédiája elismeri, hogy ahol kollektív tulajdonlás lép fel, ott elkerülhetetlenül az egyéni kizsákmányolás is felüti a fejét, hiszen semmi nem ösztönöz a szóban forgó köztulajdon termelékenységének hosszútávú megőrzésére. A gazda rendben tartja a saját legelőjét, mivel szeretne profitálni annak jövőbeli használatából. Ami azt illeti, a tulajdon általában épp azokhoz vándorol, akik a legtermelékenyebben képesek azt felhasználni a jövőben, hiszen amikor az adott tárgy eladósorba kerül, ők tudják a legmagasabb árat ajánlani. Ha évente 10 000 dollárral többet tudok kinyerni a földből, mint te, akkor hajlandó leszek többet adni érte, és végül én fogom birtokba venni.

Tehát ahol senki sem érdekelt a jövőbeli jövedelmezőségben – mint a köztulajdonban levő erőforrások esetén – azokat az erőforrásokat elkerülhetetlenül kifosztják és elpusztítják.

Ez az a helyzet, amire a rendkívül intelligens, magasan képzett emberek – teljesen komoly arccal – azt mondják, hogy egy *állam* létrehozásával kell megoldani.

Hogy ez miért ilyen bizarr megoldás?

Nos, egy állam – és főképp az államkincstár – *a legjelentősebb köztulajdonban levő jószág*. Ha a köztulajdonban levő javakat *mindig* kifosztják és kihasználják, akkor hogyan fogja megoldani ezt a problémát a legnagyobb és legerőszakosabb köztulajdonban levő jószág? Ez olyan, mintha azt mondanánk, hogy a napfény veszélyes lehet egy ember egészségére, tehát a probléma megoldása az, ha az embereket a napba taszítjuk.

A tény, hogy az emberek képesek teljesen komoly arccal megismételni ezeket a képtelenségeket,

a propaganda és az önérdék erejének ékes bizonyítéka.

Ugyanígy állítják, hogy a szabadpiaci monopóliumok veszélyesek és kizsákmányolók. A vállalatokat, akik önként szeretnének üzletelni velünk, és így saját önérdékünkre kell apellálniuk a kölcsönös előny érdekében, a személyes szabadságunkra nézve hatalmas fenyegetésnek tartják.

És mi a megoldás, amit általában javasolnak az önkéntes gazdasági interakciók „problémájára?”

Nos, mivel az önkéntes és békés „monopóliumok” annyira szörnyen gonoszak, a feltételezett megoldás egy *önkéntelen, kényszerítő és erőszakos monopólium létrehozása az állam formájában.*

Tehát az önkéntes és békés „monopóliumokat” hatalmas gonosznak tartják – viszont az állam önkéntelen és erőszakos monopóliuma a legnagyobb jó volna?

Látod már, miért kezdtem ezt a könyvet az önkéntességgel, avagy az anarchiával való komplikált és ambivalens kapcsolatunkról?

Ugyanezt a mintát látjuk megismétlődni az oktatás birodalmában. Amikor egy anarchista egy állam nélküli társadalomról beszél, elkerülhetetlenül felhívják a figyelmét arra, hogy egy szabad társadalomban a szegény gyermekek nem részesülnek oktatásban.

Miből fakad ez a vélemény? Teljes elkötelezettségből a racionalitás és a bizonyítékok mellett, illetve jól dokumentált tények elfogadásából? Akik ezt vallják, vajon határozott bizonyítékkal rendelkeznek arról, hogy a közoktatás előtt a szegény gyerekek *nem* részesültek oktatásban? Őszintén úgy hiszik, hogy a szegények gyermekei most jólképzettek? Komolyan úgy hiszik, hogy az anarchistákat nem érdekli a szegények taníttatása? Úgy hiszik, ők az egyetlenek, akiket foglalkoztat a szegények taníttatása?

Természetesen nem. Ez pusztán egy reflexív propagandisztikus válasz, mintha a szovjet Vörös Őrség egy tagját hallanánk a termelőeszközök munkások általi tulajdonlásának fontosságáról

motyogni. Nem bizonyítékon, hanem előítéleten alapszik.

Ha a „közlegelők tragédiája” és a monopóliumok ragadozása annyira rettenetes veszélyforrás, akkor ezeket a problémákat intézményesíteni, majd körbevenni a rendőrség, a hadsereg és a börtönök végtelen erőszakával, nyilvánvalóan a racionális megoldás *egzakt* ellentéte!

Természetesen a közlegelők problémája csak azért probléma, mert a legelő köztulajdonban van; tegyék magántulajdonná, és minden megoldódik. Tehát a köztulajdon problémájának megoldása nyilván több *magántulajdon*, nem pedig több *köztulajdon*.

Ó, mondják az államisták, de ez csupán egy hasonlat – mi a helyzet az óceán halaival, a folyók szennyezettségével, a városok utáival és a birodalom védelmével?

Nos, az egyszerű válasz – legalábbis anarchista nézőpontból – az, hogy amennyiben az emberek nem elég intelligensek és észszerűek ahhoz, hogy

produktív és fenntartható módon megtárgyalják e problémák megoldásait, akkor nyilván ahhoz sem elég intelligensek és észszerűek, hogy politikai vezetőkre szavazzanak, vagy szerepet vállaljanak bármilyen kormányban.

Természetesen magán utakra és vasutakra, magán halászterületekre, illetve a megosztott tulajdon túlhasználatának vagy szennyezésének társadalmi és gazdasági kiközösítéssel való büntetésére végtelen sok történelmi példa van – fajunk végtelen találékonyága nem győz elkápráztatni!

Az államista ránéz egy problémára, és megoldásként mindig csak egy fegyvert lát – az állami kényszert, a törvény brutalitását, erőszakot és büntetést. Az anarchista – a társadalmi berendezkedés végtelen vállalkozója – ránéz egy problémára, és mindig a békés, innovatív, jótékony vagy jövedelmező megoldás lehetőségét látja.

Az államista a népeiségre néz, és egy irracionális és önző hordát lát, amit pisztolycsővel állandóan terelgetni kell – majd azokra pillant, akik az államot

irányítják, és önzetlen, jóindulatú szenteket lát. Ugyanezek az államisták mondják az irracionális és veszélyes populációnak azt is, hogy „Rendelkeznie kell a politikai vezetők megválasztásának jogával!”

Ez egy igazán fenntarthatatlan és irracionális álláspont.

Egy anarchista – mint bármilyen jó közgazdász vagy tudós – szívesen szemrevételez egy problémát, azt mondja: „Nem tudom a megoldást,” – és tökéletesen elégedett anélkül, hogy erőszakkal másokra kényszerítene egy megoldást.

Darwin hallotta a kérdést: „Honnan ered az élet?” és csakis azért lehetett képes előrukkolni híres válaszával, mert hajlandó volt bevallani, hogy nem tudja – viszont a létező vallásos „válaszok” érvénytelenek. A teológusok ugyanezt a kérdést úgy válaszolják meg: „Isten teremtette az életet,” ami – ahogy fentebb említettem – közelebbi kivizsgálás után mindig a „Nem tudom” egzakt szinonimájának felel meg. Azt mondani „Isten tette,” annyit

tesz, hogy valami megismerhetetlen lény valami felfoghatatlan cselekedetet hajtott végre egy teljesen rejtélyes módon, valami soha-fel-nem-fedezhető cél érdekében.

Más szóval: „Ötletem sincs.”

Ugyanígy amikor az anarchista szembetalálja magát a társadalmi szerveződés olyan kihívásaival, mint a kollektív önvédelem, az utak, a légszennyezés, és a többi, teljesen elégedett a válaszával: „Nem tudom, hogyan oldható meg ez a probléma.” Következőképp viszont az anarchista *úgyszintén* teljesen biztos abban, hogy az „az állam fogja megoldani” álválasz egyáltalán nem válasz – ami azt illeti *anti*-válasz, mivel a válasz illúzióját kelti ott, ahol a valóságban tudatlanság van. Az anarchista számára az a válasz, hogy „az állam fogja megoldani a problémát,” ugyanannyi hitelességgel bír, mint egy biológus szemében az az általában fülsértő lekezeléssel mondott válasz, miszerint „Isten teremtette az életet.” A végtelen regresszió problémáját mindkét esetben vakon figyelmen kívül hagyják,

avagy ha Istennek kellett teremtenie azt, ami létezik, a létező Istent egy másik Istennek kellett teremtenie, és így tovább. Ugyanígy ha az emberek többsége túl irracionális és önző ahhoz, hogy produktív és pozitív módon választ találjanak a társadalmi szerveződés kihívásaira, akkor túlságosan irracionálisak és önzők ahhoz is, hogy a kezükbe kerülhessen az államhatalmi monopolista erőszak – vagy ahhoz, hogy szavazzanak vezetőikre.

Azt kérdezni egy anarchistától, hogyan hozzák létre mindegyik elképzelhető közszolgáltatást egy állam nélküli társadalomban, közvetlenül párhuzamba állítható azzal, mintha egy közgazdásztól kérdeznénk azt, hogyan fog legapróbb részletekre kiterjedően kinézni a gazdaság 50 év múlva. Miket fognak feltalálni? Hogyan fogják érvényesíteni a bolygóközi szerződéseket? Pontosan milyen hatással lesz az időutazás a bérautók árára? Mekkora meгахertzen fognak futni a gépek? Mire lesznek képesek az operációs rendszerek? És a többi, és a többi.

Ez nem más, mint hosszadalmas játék, amit lényegében arra terveztek, hogy feltartsa és megalázza a közgazdászt, aki belemegy. Természetesen egy kis elmélkedés jó szórakozás, de az igazságot nem a megismerhetetlen pontos, hosszútávú megjövendölésével határozzák meg. Azt kérdezni Albert Einsteintől 1910-ben, hova fogják ledobni a jövőben az atombombát, nem egy hiteles kérdés – és a tény, hogy nem tud választ adni rá egyáltalán nem érvényteleníti a relativitáselméletet.

Elképzelhetjük úgy is, mintha az abolicionisták-tól kérdezték volna meg, pontosan hogyan fog kinézni a társadalom a rabszolgák felszabadítása után 20 év múlva. Mennyinek volna közülük munkája? Átlagosan hány gyermek jutna egy-egy családra? Ki fog dolgozni a gyapotföldeken?

Bár ezek a kérdések sokak számára abszurdnak tűnhetnek, amikor felveted egy állam nélküli társadalomnak akár csak a halvány lehetőségét is, majdnem elkerülhetetlenül olyan kérdések sokfejtű hidrája elleni harcba fognak manőverezni, mint:

„Hogyan fognak utakat építeni az állam nélkül?”
„Hogyan fogják oktatni a szegényeket?” „Hogyan fogja az állam nélküli társadalom megvédeni magát?” „Hogyan bánhatnak el az emberek a bűnözőkkel állam nélkül?”

A 25 év alatt, amelyben ilyen témákról beszélgettem, szinte soha – még akkor sem, miután hitelesen megválaszoltam minden szembejövő kérdést – nem találok senkivel, aki hátradőlt, sóhajtott egyet, és azt mondta: „Jé, azt hiszem ez tényleg működhethetne!”

Nem, ami kivétel nélkül történik az, hogy előrukkolnak egy olyan forгатókönyvvel, amit nem tudok azonnal vagy számukra kielégítően megválaszolni, végül hátradőlnek és diadalittasan azt kikiáltják: „Látod? Állam nélkül a társadalom egyszerűen *képtelen* működni!”

Ebben a szituációban tulajdonképpen mulatságos az, hogy amikor az emberek azt hiszik, ellenzik az anarchia gondolatát, a valóságban abszolút támogatják azt.

Alapvető és egyszerű ténye az életnek, hogy egyetlen egyén – vagy egyének csoportja – sem lehet elég bölcs vagy jól informált ahhoz, hogy vezesse a társadalmat.

Az „államról” alkotott legalapvetőbb tévképze-
tünk, hogy valamilyen távoli, napfényes kamrá-
ban, lakkozott mahagóni asztalok, mély bőrszékek
és fáradhatatlan férfiak és nők között van egy cso-
port, amely olyan bölcs, olyan jóindulatú, olyan
mindentudó és olyan megronthatatlan, hogy a ke-
zükbe kellene adnunk gyermekeink taníttatását, az
idősek oltalmazását, a szegények megmentését, az
elengedhetetlen szolgáltatások biztosítását, a bete-
gek gyógyítását, a birodalom és a tulajdon védel-
mét, az igazság szolgáltatását, a bűnözők bünteté-
sét, és egy hatalmas, végtelenül összetett és folyton
változó társadalmi és gazdasági rendszer gyakorlati-
lag minden aspektusának szabályozását. Ezek az élő
ember–istenek olyan tökéletes tudással és bölcses-
séggel bírnak, hogy tömegpusztító fegyvereket kel-
lene a kezükbe adnunk, illetve az adóztatás, a be-

börtönzés és a pénznyomtatás végtelen hatalmát – és csak jóság, bőség és erényesség fog ebből kikeredni.

Aztán természetesen kijelentjük, hogy a bégető, fejvesztett tömegeknek, akik a legvadabb álmaikban sem volnának képesek elérni ezt a fajta bölcsességet és erényt, össze kell gyűlniük és meg kell *szavazniuk*, hogy jövedelmük felét, gyermekeiket, időseiket és magát a jövőt ezeknek az emberisteneknek adják.

Természetesen mi sosem láthatjuk ezeket az istenségeket és beszélgethetünk velük. Amikor tényleg *meghallgatjuk* a politikusokat, mindössze jámbor érzelgősséget, végtelen kifogásokat, fellengzős beszédeket és egy fekvőbeteg, bántalmazó szülő érzelmileg manipulatív trükkjeit halljuk.

Ezek lennének azok a félistenek, akiknek egyetlen küldetése, hogy gondozzák, neveljék és tanítsák drága gyermekeink elméjét?

Beszélhetünk talán a szakértőkkel, akik tanácsot adnak nekik, a trón mögötti emberekkel, a szintisz-

ta bölcsesség és erény árnyékba burkolózó bábmestereivel? Elő tudnak-e ők lépni, hogy felfedjék tudásuk pompáját? Nos, nem, ezek a férfiak és nők sem szólnak hozzánk, vagy ha mégis, még nagyobb csalódást keltenek, mint a politikai mestereink, akik képesek üres, de legalább lelkesítő frázisokat zengeni a tömött előadótermekben.

Tehát ha szeretnénk, örök időnkig barangolhatunk az Igazságosság, az Igazság és az Erény csarnokaiban, ajtókat nyitogatva, kérdezősködve anélkül, hogy valaha is találkoznánk a morális szuperhősök teljes tanácsával. Egyre növekvő csalódottsággal vándorolhatunk az egyszerű halandók rendetlen irodáin át, akikben fellelhetjük önmagunk poros tükkrét – többet bizonyára nem, néha viszont jóval kevesebbet.

Az anarchia annak az egyszerű felismerése, hogy egyetlen férfi, nő vagy csoport sem lehet soha olyan bölcs, hogy előrukkoljon mások életének legjobb vezetésével. Mint ahogy senkinek sem szabadna rád kényszerítenie az általa választott házas-

társat vagy karrierpályát, úgy senkinek sem szabadna rád erőszakolnia az általa előnyben részesített társadalmi szerveződést sem.

Tehát amikor az anarchistától elvárják, hogy válaszoljon meg minden lehetséges kérdést azzal kapcsolatban, miként fog szerveződni a társadalom az állam nélkül, és képtelen tökéletesen megválaszolni akár csak az egyik kérdést, *az teljes mértékben igazolja az anarchista álláspontot.*

Ha felismerjük, hogy egyetlen személy sem képes irányítani a társadalmat („diktatúra”) és felismerjük, hogy az elitek egyetlen csoportja sem képes irányítani a társadalmat („arisztokrácia”) a „demokrácia” morális és gyakorlati abszurdumának védelmére arra kényszerülünk.

AZ ANARCHIA ÉS A DEMOKRÁCIA

Elég örült kísérletnek tűnhet az „anarchia” szó megmentésére törekvő próbálkozás – a „demokrácia” szó bemocskolása viszont teljes ostobaságnak tűnhet. Kevés szó örvend nagyobb tiszteletnek a modern nyugati világban. A demokrácia lényegében az az elképzelés, hogy a társadalmat mindannyian vezetjük. Mi választunk egyéneket, akik a kívánságainkat képviselik, a többség pedig rákényszerítheti kívánalmait mindenki másra, jó esetben bizonyos alapvető elidegeníthetetlen jogok keretein belül.

A demokráciát támogató végtelen mennyiségű propaganda miatt nehezen látható ennek az irracionális oldala (bár ez kizárólag csak a demokráciákban láthatatlan, ami sokatmondó), viszont ha egy-

szer a felszínre kerül, lehetetlen figyelmen kívül hagyni.

A demokrácia azon az eszmén alapul, hogy a többség elegendő bölcsességgel bír ahhoz, hogy egyszerre tudja, miként kellene a társadalmat üzemeltetni, és emellett az alapvető morális szabályok keretein belül maradjon. Úgy tartják, hogy a szavazók képesek ítélni a gazdasági, a külpolitikai, oktatási, jótékonyági, monetáris, egészségügyi, katonai, és az összes többi rendelet felett, amelyet felvetnek a politikusok. Ezek a szavazók aztán bölcsen választanak a különböző felvetett politikai programok büféjéből, és a többség elég bölcsen dönt ahhoz, hogy akármit is iktassanak törvénybe, az ténylegesen bölcs politika legyen – a választott vezető pedig ténylegesen véghez viszi azokat, amiket előzőleg megígért, és a vezető rendeletei teljes bölcsességről tanúskodnak, és semmilyen módon nem követelnek meg morális kompromisszumot. Továbbá a többség elég erényes ahhoz, hogy tisztelje a kisebbség jogait, bár politikailag uralkodnak felet-

tük. Kevesen támogatnánk a demokrácia azon eszméjét, ahol a többség szavazhatna arról, hogy például kivégezzék a kisebbséget, vagy elrabolják a kisebbség minden vagyonát.

Továbbá ahhoz, hogy a demokráciának akár csak az *eszméje* működjön, a kisebbséget elég bölcsnek és erényesnek kell tartanunk ahhoz, hogy elfogadja a többség döntését.

Röviden, a demokrácia azokon a premisszákon alapul, hogy:

A. A szavazók többsége elég bölcs és erényes ahhoz, hogy megítélje a politikusok által felvetett összetett politikai indítványok hihetetlenül széles választékát.

B. A szavazók többsége elég bölcs és erényes, hogy tartózkodjon attól, hogy akaratát önkényesen a kisebbségre erőszakolja, ehelyett pedig tiszteletben fog tartani bizonyos egyetemes morális eszméket.

C. A szavazók kisebbsége, aki felett uralomra tör a többség, elég bölcs és erényes ahhoz, hogy el-

fogadja az uralmat, és türelmesen várni fog a következő szavazásra, hogy ismét megpróbálja kinyilvánítani a véleményét, illetve be fogja tartani a társadalom egyetemes morális eszméit.

Ez természetesen egy teljes ellentmondás. Ha a társadalom annyira dugig van a bölcs, briliáns, erényes és türelmes lelkekkel, akik mind tiszteletben tartják az egyetemes morális eszméket, és hajlandóak félre söpörni a saját preferenciájukat a közös jó érdekében, *akkor mégis mi a fenének kellene egy állam?*

Amikor ez a kérdés felmerül, a „nemes polgárság” ragyogó képe rejtélyes módon szertefoszlik, és helyébe mindenféle kísértetek lépnek. „Nos, állam nélkül mindenki egymás torkának ugrana, nem lennének utak, a szegényeket nem oktatnák, az öregek és a betegek az utcákon halnának meg, stb. stb. stb.”

Ez egy nyilvánvaló és hatalmas ellentmondás, és sok mindenről árulkodik az, hogy sehol sem a beszélgetések témája a modern világban.

Azt mondják nekünk, a demokrácia azért érvényes, mert nagyjából mindenki bölcs és morális. Amikor ezt elfogadjuk, és megkérdőjelezzük az állam szükségességét, a történet hirtelen a visszájára fordul, és azt mondják nekünk, hogy azért van szükségünk államra, mert nagyjából mindenki amorális és önző.

Látod, hogy nem csak az anarchizmussal, hanem *magával a demokráciával* is ambivalens kapcsolatunk van?

Ugyanígy, amikor egy anarchista egy állam nélküli társadalomról beszél, azonnal azt várják tőle, hogy szolgáltatson bizonyítékot arra, hogy minden egyes szegény emberről gondoskodni fognak a jövőben az önkéntes jótékonyságok.

Ismét, ez egy hatalmas ellentmondást foglal magába, ami pedig magába foglalja a demokráciát.

A jóléti államot, az időskori nyugdíjakat és a szegényeknek szánt „ingyenes” oktatást egy demokráciában az emberek erényes akaratának visszatükröződésének tartják – ezeket a kormány-

programokat politikusok ajánlották fel, és önként elfogadta őket a rájuk szavazó többség, és úgyszintén önként elfogadta őket a kisebbség, aki beleegyezett a többség akaratának való engedelmességbe!

Más szóval a társadalom többsége tökéletesen hajlandó vagyonának egy hatalmas részét átadni azért, hogy megsegítse a betegeket, az öregeket és a szegényeket – és ezt azért tudjuk, mivel ezeket a programokat demokratikus kormányok hozták létre és demokráciában szavazták meg őket.

Ó, mondja az anarchista, tehát akkor máris tudjuk, hogy az emberek többsége teljesen hajlandó lesz segíteni a betegeken, az öregeken és a szegényeken egy állam nélküli társadalomban – a demokrácia egyszerű és vitathatatlan bizonyítékot szolgál eme egyszerű tényre!

Ismét, amikor felvetésre kerül ezt az alapvető érv, a nemes polgárság mítosza újra elillan!

„Ó, nem, az embereket jótékonyásra kényszerítő állam nélkül senki nem emelné a kisujját sem,

hogy segítsen a szegényeken, az emberek önzők, nem érdekli őket más, stb. stb. stb.”

Ezt a paradoxont nem lehet kibogozni az örültség ezen oldaláról. Ha a demokratikus államoknak kényszeríteniük kell egy önző és vonakodó populációt a szegények megsegítésére, akkor a kormányprogramok nem a nép akaratát tükrözik, és a demokrácia egy hazugság, és meg kell szabadulnunk tőle – vagy legalábbis fel kell hagynunk a szavazás látszatával.

Ha a demokrácia *nem* hazugság, akkor a fennálló kormányprogramok pontosan tükrözik a többség akaratát, és így a szegényeknek, a betegeknek és az időseknek semmitől nem kell félniük egy állam nélküli társadalomban – és számos oknál fogva sokkal jobb ellátásban részesülnének a magán jótékonyosság által, mint a kormányprogramok keze alatt.

Na most, bizonyára egyszerű megvonni a vállad a fentebbi ellentmondások láttán, és azt mondani,

hogy valahol, valahogyan *lennie kell* egy helyes válasznak ezekre az ellenvetésekre.

Bár így tenni rövidtávon kellemes, hosszútávon sosem volt szerencsém ezzel. Ezek az ellentmondások mindig visszatértek hozzám és a fületem rágták – és igazából nagyon boldog vagyok azért, mert így tettek, mivel úgy gondolom, hogy az emberi faj fejlődése teljes mértékben azon múlik, ha *semmit sem* veszünk adottnak.

A legelső erény mindig az őszinteség, és elég őszintének kellene lennünk ahhoz, hogy bevalljuk, amikor nincsen észszerű válaszuk ezekre az észszerű ellenvetésekre. Ez nem azt jelenti, hogy azonnal elő kell hozakodnunk új „válaszokkal,” hanem inkább, hogy üldögéljünk egy darabig ezekkel a kérdésekkel, gondolkodjunk rajtuk, fedjük fel ellenvetéseink gyengeségeit vagy ellentmondásait – és csak miután biztosak vagyunk abban, hogy ellenvetéseink érvényesek, csak akkor kezdjük el kutatni a legősibb és legáltalánosabban elfogadott

„megoldások” racionális és empirikus válaszai után.

Az álválaszokba vetett hit feladása alapvető fontosságú a tudomány, a filozófia számára – és az első lépés az anarchizmus felé, vagy annak az elfogadása felé, hogy az erőszak sosem egy érvényes megoldás a nem erőszakos problémákra.

AZ ANARCHIA ÉS AZ ERŐSZAK

Az egyik igazán tragikus félreértés az anarchizmussal kapcsolatban az anarchia és az erőszak összekapcsolásának mértéke.

Az erőszak, általános meghatározásában, az erőszak használatának kezdeményezése. (A „kezdeményezés” szó megkövetelt, hogy megkülönböztessük az önvédelem kategóriáját.)

Mivel úgy tűnik, az „ambivalens” szó a témája ennek a könyvnek, fontos megértenünk, hogy akik egy állam létezését támogatják, roppant ambivalens kapcsolatot ápolnak az erőszakkal.

Hogy megértsük, mit értek ez alatt, mindenekelőtt létfontosságú megérteni azt, hogy az adóztatás – ami minden államista rendszer alapköve – teljes

mértékben az „erőszak használatának kezdeményezése” kategóriájába tartozik.

Az államok maguknak követelik a polgárok megadóztatásának a jogát – ami, ha empirikusan megvizsgálod, az egyének egy csoportja, akik maguknak követelik a más egyének elleni erőszak kezdeményezésének morális jogát.

Na most, minden elképzelhető oknál fogva hiheted azt, hogy ez jogos, morális, létfontosságú, praktikus, és a többi – de mindez csak annyit jelent, hogy ambivalens kapcsolatod van az erőszak használatával. Egyrészt kétségtelenül megveded az erőszak hitvány kezdeményezését általános rablás, testi sértés, gyilkosság, nemi erőszak, és a többi képében.

Való igaz, hogy az erőszak hozzátoldása teszi ezeket a bizonyos tetteket gonosszá a semleges vagy jó helyett. Szex plusz erőszak egyenlő nemi erőszak. A tulajdon átruházása plusz erőszak egyenlő rablás. Vedd el az erőszakot a tulajdon át-

ruházásából, és kereskedelmet kapsz, vagy jótékonykodást, vagy kölcsönadást, vagy öröklést.

Viszont amikor az erőszak használatára kerül sor, hogy a tulajdont a „polgároktól” az „államra” ruházzák, ezek a morális szabályok nem csupán semlegessé, hanem aktív ellentettjükké válnak.

Erkölcsileg helyesnek találjuk az ellenállást egy büntett ellen, ha lehetséges – nem abszolút szükségességnek, de megbocsátható, vagy akár dicséretre méltó tettek. Viszont az ellenállást a tulajdonod állami elkobzása ellen alantasnak és helytelennek tartják.

Kérlek, vedd figyelembe, hogy a könyvnek ezen (vagy bármelyik más) szakaszában nem próbállak meggyőzni az anarchista álláspontól. Túl hatalmas feladatnak tartom megváltoztatni a gondolkodásodat erről egy ilyen rövid műben – és emellett, ha zavarnak a logikai ellentmondások, talán elrabolnám tőled a jelentős szellemi izgalmat és élményt, amit ezeknek az eszméknek az önálló felfedezése nyújt.

Tehát egy demokráciában roppant ambivalens kapcsolatunk van magával az erőszakkal. Egyszerre rettegjük és gyűlöljük az erőszakot, amikor személyes – és általánosságban negatívnak vélt – célok elérése érdekében magánemberek követik el. Viszont dicsérjük az erőszakot, amikor kollektív – és általánosságban pozitívnak vélt – célok elérése érdekében az állam emberei követik el.

Például ha egy szegény ember fegyverrel kirabol egy gazdagabb embert, talán éreznénk valamennyi szimpátiát az elkeseredett tett iránt, de még mindig jogi szankciókat alkalmaznánk a rabló ellen. Felismerjük, hogy a viszonylagos szegénység nem kifogás a rablásra, mind a rablás erkölcstelensége miatt, mind pedig azért, mert ha hagynánk, hogy a szegények kirabolják a kevésbé szegényeket, érezzük, hogy a társadalmi összeomlás lenne az elkerülhetetlen következménye. Eltűnne a szegény emberek munkamorálja – mint ahogy a kevésbé szegényeké is, és a társadalom háborúzó csoportokká bomlana, mindenki gazdasági és szociális kárára.

Viszont amikor a jóléti állam formájában intézményesítjük pontosan ugyanezt az alapelvet, akkor nemes és erényes jónak tartják az erőszak használatát, hogy elvegyék a pénzt a gazdagabbaktól, és a kevésbé gazdagoknak adják.

Ismét, ez a könyv nem akar valamiféle perdöntő érv lenni a jóléti állam ellen – csupán szeretne rávilágítani a hatalmas erkölcsi ellentmondásra – és az alapvető ambivalenciánkra – a preferált célok érdekében történő erőszak használatával kapcsolatban.

AZ ANARCHIA ÉS A HÁBORÚ

Talán már nagyon kis koromtól erre a bizonyos nézőpontra ítéltetem. Az 1970-es évek Angliájában nőttem fel, ahol a Második Világháború által vetett árnyék még mindig érezhető volt szerte a szellemi tájképen. Háborús képregényeket olvastam, háborús filmeket néztem, hősi csaták részleteit hallottam, és csendben ültem végig a kellemetlen családi összejövetelt, ahol apám oldalának britjei anyám oldalának németjeivel próbáltak csevegni.

Már hat vagy hét évesen is azt gondoltam, hogy ha apai nagybácsim átvetné magát az asztal felett és megfojtaná anyai nagynénémet, ezt minden szemtanú erkölcstelen szörnyettnek tartaná, és a nagy-

bácsim kétségtelenül börtönbe kerülne, valószínűleg az egész hátralevő életére.

Másrészt viszont, ha jelmezeket adnának rájuk, és hadrendbe állítanák őket a csatatéren más jelmezes emberek szeszélyei szerint, akkor az efféle gyilkosságot nemes áldozatnak tekintenék, és talán kitüntetésekkel osztogatnának, nyugdíjakat biztosítanának, és parádékat tartanának érte.

Tehát még a fehér terítők és halkán csilingelő evőeszközök régmúlt napjaiban is azon a problémán rágódtam, hogy a gyilkosság egyenlő a gonosszal, és emellett a gyilkosság egyenlő a jóval. Gyilkosság egyenlő börtön, és gyilkosság egyenlő medálok.

Amikor kicsit idősebb lettem, miután kijött „A Keresztapa,” a gengszterfilmek végtelen sorozata spricelt vörös vért a mozivászonra. Ezekben a történetekben bizonyos törzsi „erényeket,” mint a hűséget, elkötelezettséget és a parancsoknak való engedelmességet viszonylag nemesnek állítottak be, még akkor is, amikor ezek a mészárosok véres

szakmájukat lassított felvételben, általában klasszikus zenére és zord fröcsköléssel végezték a csupasz betonon.

Ez a paradoxon is velem maradt: „Egy ember meggyilkolása, mivel egy másik ember ezt parancsolja – és ezért fizet – neked, egy hitvány és megválthatatlan gonosz.”

Aztán természetesen kijött egy újabb háborús film egy teljesen ellentétes morális üzenettel: „Egy ember meggyilkolása, mivel egy másik ember ezt parancsolja – és ezért fizet – neked, erényes és bátor jótett.”

Ahogy felnőttem és kicsivel többet tanultam a világról, ezek az ellentmondások nem oldották meg magukat, hanem inkább szakadatlanul egyre tornyosultak. Azért vívtuk a Második Világháborút, hogy ellenálljunk a nemzetiszocializmusnak, ahogy mondták nekem, miközben szörnyű szójaburgereket rágtam, a hidegben vacogtam, és azt mondták, hogy nem fürödhetek, mivel az államosított szakszervezetek megfojtják a brit gazdaságot.

Azt mondták, hogy rettegnem kell a polgártársaim önző impulzusaitól – és azt is, hogy tisztelnem kell a bölcsességüket, amikor vezetőt választanak. Azt mondták, hogy az oktatásom célja, hogy lehetővé tegyék, hogy önállóan gondolkodjak, de amikor olyan döntéseket hoztam, amikkel a hatalmon levők nem értettek egyet, akkor megvetettek, megaláztak, és sosem vizsgálták meg az érvelésemet.

Azt mondták, hogy nem szabad erőszakot használnom a problémáim megoldásához, viszont amikor megmásztam egy falat, amit, mint kiderült, nem kellett volna, felvittek az igazgató irodájába, aki rám támadt egy nádpálcával.

Azt mondták, hogy a brit emberek a legbölcsebbek, a legbátrabbak és a legerényesebbek a földön – és azt is, hogy nem szabad engedetlennek lennem a hatalmon levőkkel szemben.

Amikor matematikát és tudományokat tanítottak nekem, megbüntettek, ha irracionálisan gondolkodtam – és aztán, amikor észszerű kérdéseket

tettem fel Isten létezésével kapcsolatban, megbüntettek, mert racionálisan próbáltam gondolkodni.

Gyávának gúnyoltak minden alkalommal, amikor megadtam magamat a társadalmi nyomásnak – és gúnyoltak, amikor nem éreztem késztetést éljelezni a helyi sportcsapatért.

Amikor olyan gondolatokat vettem fel, amelyekkel nem értettek egyet a hatalmon levők, azt követelték, hogy mutassak bizonyítékot; amikor azt kértem, hogy biztosítsanak bizonyítékot az ő hitük mellett, megbüntettek fegyelmezetlenségért.

Ez egyáltalán nem kirívó eset – minden gyermek átesik ezeken a mentális húsdarálókon – de nem tudtam másra gondolni, miközben felnőttem, hogy amit a társadalomban „gondolkodásnak” neveznek az többé-kevésbé nem több, mint a manipulációk végtelen sorozata, amiket a hatalmon levők szolgálatára terveztek.

Ami érzelmileg a leginkább zavart, az nem az engem körülvevő értelmetlenség és ellentmondás, hanem inkább a cáfolhatatlan tények, amelyek tel-

jesen láthatatlannak tűntek mindenki másnak. Nos, ez így nem teljesen igaz. Sokkal pontosabb azt mondani, hogy ezek az ellentmondások épp olyan mértékben voltak láthatóak, amennyire elkerülték őket. Mindenki aknamezőn sétált, azt állítva, hogy az nem aknamező, de azért kikerülve az aknákat.

Igen gyorsan teljesen tisztává vált előttem, hogy egyfajta negatív intellektuális és morális univerzumban éltem. A leginkább vizsgálatra méltó etikai kérdések azok voltak, amelyek a legtöbb gúny és támadás tárgyát képezték. Ami erényes volt, azt sokszor a leghitványabbnak tartották – és ami a leghitványabb volt, sokszor az volt a legnagyobb erény.

Amikor 11 voltam, elmentem az Ontario Tudományos Központba, ami egy érdekes és kihívásokkal teli kiállítást mutatott be, ahol egy tükörbe nézve próbáltad végigkövetni egy csillag körvonalát. Mindig emlékeztem erre a kiállításra, és csak most értettem meg, miért: mivel ez volt a közvetlen tapasztalatom, amikor megpróbáltam feltérképezni

a körülöttem levők – főképp a hatalmon levők – által kinyilvánított etikát és erényeket.

Sehol sem kaptak nagyobb hangsúlyt ezek az elmentmondások, mint a háború kérdésében.

Igen sokáig tartott rájönnöm erre, mivel a háború látványa, lángjai és vérfürdője annyira figyelemelterelő, de a háború igazi erőszakja nem a csatatéren, hanem a hazában történik.

A konfliktus vérontása csupán annak a háborút támogató központi erőszaknak a *hatása*, ami a belöldi állampolgárok besorozáson keresztül történő katonai rabszolgásítása – és ami még fontosabb, a pénzük közvetlen elrablása, amivel a háborút finanszírozzák.

A pénz nélkül, amivel a háborút finanszírozzák – és a katonákat fizetik, függetlenül attól, hogy besorozták-e őket vagy sem – a háború lehetetlen. A csatatéren történő valódi erőszak pusztán a *hatása* az erőszakkal való fenyegetésnek otthon. Ha a polgárokat nem lehetne kényszeríteni, hogy pénzeljék a háborút – vagy a jelenben, adók formájában, vagy

a jövőben, államadósságon át – akkor a csatatéri mészárlás sosem történhetne meg.

Számtalan könyvet és cikket olvastam a háború gyökereiről – legyen az nacionalizmus, gazdasági erők, hibás filozófiai premisszák, osztálykonfliktusok, és a többi – melyek közül egyik sem szólt a központi problémáról, ami a háború finanszírozásának módszere. Ez olyan, mintha előterjesztenének egy pusztán pszichológiai magyarázatot arra, miért lottóznak az emberek, anélkül, hogy egyszer is megemlítenék az emberek érdekeltségét a pénzjutalomban. Miért lesznek az emberek orvossá? Vajon azért, mert pszichológiai szükségét érzik annak, hogy magukat istenszerű gyógyítóként prezentálják, vagy, mert apjuk és anyjuk kedvében akarnak járni, vagy, mert titkon ők maguk is sérültek, vagy, mert a betegek meggyógyítására irányuló altruista vágygal rendelkeznek? Érdekes lehet utánajárni mindezen elméletnek, de ezek pusztán a *hatásai* annak az alapvető ténynek, hogy az orvosokat magasan megfizetik azért, amit csinálnak.

Bizonyára magyarázatot adhatnak a pszichológiai vagy szociológiai elméletek arra, miért választja egy bizonyos ember az orvosi utat ahelyett, hogy valami más magasan fizető foglalkozás mellett döntene – de nyilván legalább azzal a ténnyel kellene *kezdenünk*, hogy ha az orvosokat *nem* fizetnék, akkor szinte senki sem lenne orvos. Például ha holnap feltalálnának egy mágikus pirulát, ami örökre tökéletes egészséget biztosítana, nem lennének többé orvosok – mivel senki nem fizetne a szükségtelen szolgáltatásért. Tehát az orvosok első oka – a fizetés.

Ugyanígy, végtelen hosszan elmélkedhetünk a háború pszichológiai, szociológiai vagy gazdasági okairól, de ha egyszer sem beszélünk az egyszerű tényről, hogy a háború első oka a belföldi rablás és a katonai rabszolgásítás, akkor minden, ami ezután következik, csupán elvont és üres intellektuális szócséplés marad, amelyet inkább arra terveztek, hogy elrejtse az igazságot, mint hogy felfedje azt.

Csak azért tarthatunk fegyvert külföldi ellenségekre, mert először fegyvert tartunk a belföldi polgárookra.

Az adóztatás nélkül nem lehet háború.

Az államok nélkül nem lehet háború.

Tehát az államok a háború *elsődleges okai*.

Az igazság úgy hiszem az, hogy mélyen legbelül tudjuk, hogy amikor kihúzzuk ezt az egy cérnaszálat – hogy a polgárok elleni erőszak a háború gyökere – akkor számtalan másik cérnaszál is kibogozódik.

Ha meglátjuk az erőszakot, amely a háború gyökere – a belföldi, nem külföldi erőszakot – akkor a társadalom gyökerében szunnyadó alapvető és ocsmány igazságra, és a legtöbb kollektív erkölcsi törekvésünkre tekintünk.

A társadalom gyökerében szunnyadó alapvető és ocsmány igazság az, hogy nagyon–nagyon szeretünk *erőszakot* használni, hogy elintézzünk dolgokat. Ami azt illeti, ez több mint egy pusztán esztétikai vagy személyes preferencia – az erőszak haszná-

latát úgy definiáljuk, mint egy erkölcsi *szükségyszerűség* a társadalmon belül.

Hogyan oktassuk a gyermekeket? Nos, fegyverrel kell kényszerítenünk a szüleiket – és mindenki mást – hogy fizessenek az oktatásukért!

Hogyan segítsük a szegényeket? Nos, fegyverrel kell kényszerítenünk másokat a társadalomban, hogy fizessék a támogatásukat!

Hogyan gyógyítsuk a betegeket? Nos, fegyverrel kell kényszerítenünk mindenkit, hogy fizessék az orvosi ellátásukat!

Na most, az is megeshet, hogy kimerítettünk minden más lehetséges megoldást ezekre az összetett és kihívásokkal teli problémákra, és arra kényszerültünk, hogy a kényszerre, büntetésre és irányításra támaszkodjunk, mint sajnálatos *szükségyszerűség*, és folyamatosan azt keressük, hogyan csökkenthetnénk az erőszak használatát e problémák megoldásaiban.

Viszont nem ez a helyzet, sem empirikusan, sem racionálisan.

A szegény gyerekek oktatása, az elszegényedettek megsegítése és a betegek meggyógyítása mind megtörtént magán jótekonyságon és önkéntes szervezeteken keresztül még jóval azelőtt, mielőtt az állami ügynökségek átvették a helyüket. Pontosan ez az, amire számítana az ember, figyelembe véve ezen állami programok általános támogatottságát, hiszen mindenki annyira aggódik ezekért az őszintén szűkölködő csoportokért.

Ahol az erőszakot sajnálatos, de szükségszerű megoldásnak tartották egy problémára, a hatalmon levők nem riadtak vissza attól, hogy nyíltan beszéljenek róla. Amikor gyerek voltam Angliában az 1970-es években, újra és újra, büszkén meséltek az idősek az általuk elkövetett erőszakról a Tengelyhatalmak ellen a Második Világháborúban. Senki sem próbált úgy tenni, hogy a Nácikat ravasz tárgyalásokkal és pszichológiai trükkökkel győzték le. Az Első és a Második Világháború végtelen mézarlását nem rejtették el előlem, ehelyett dicsőítet-

ték az erőszakot, mint ami sajnálatos, de morális szükségszerűség volt.

Az amerikai gyerekeknek elbeszélik a Nagaszaki és Hirosima elleni nukleáris támadásokat – nem tartják titokban több százezer japán civil lemészárlását és sugárbetegségét; nem kerülük ki, nem hagyják figyelmen kívül vagy nem fojtják el a történet elmesélése során.

Még amikor vitatható is szóban forgó háború, mint a vietnami háború, senki sem riad vissza az összecsapás valós természetétől, a vég nélküli népirító háborútól.

Egy pillanatra sem hiszem azt, hogy ezek a népirítások és mészárlások erkölcsileg igazolhatók – vagy akár a gyakorlatban szükségesek – voltak, de az enyém minden bizonnyal a kisebbségben levő vélemény, és mivel a többség úgy hiszi, hogy ezek a gyilkosságok egyszerre voltak erkölcsileg igazoltak és a gyakorlatban szükségesek, a legnagyobb kényelemmel beszélgetnek az általuk elkerülhetetlennek vélt erőszakról.

Viszont nem ez a helyzet, amikor a jótékonyagra vagy a betegségekre adott államista problémákról beszélünk. Egy teljes akadémiai karriert eltölthetsz ezeken a területeken, könyvek és cikkek végtelen számát elolvashatod a témában, és egyszer sem fogsz szembe találkozni bármilyen hivatkozással arra a tényre, hogy ezeket a megoldásokat erőszakkal pénzelik. Hogy megértsd, ez mennyire furcsa, képzeld el, hogy eltöltesz 40 évet hivatásos háborútörténészként, és egyszer sem találkozol azzal a gondolattal, hogy a háború erőszakkal jár. Ezt vajon nem egy alapvető tény hallatlan kikerülésének tartanánk?

Ez egy ingatag hasonlat, tudom, de ugyanezt a jelenséget láttuk megtörténni a Szovjet Oroszországban. Szinte egyáltalán nem hivatkoztak a gulágokra a hivatalos állami irodalomban, legfőképp a tengerentúli fogyasztásra szánt irodalomban. A koncentrációs táborok több tíz millió fogvatartottja sehol sem bukkant fel a Szovjetunió általános vagy akadémiai narratívájában – amikor az *Ivan*

Gyenyiszovics egy napja könyv végül megjelent, még ezt a fogolytáborlakó egy napjának enyhe beszámolóját is megdöbbenéssel, kigúnyolással, borzalommal és dühvel fogadták azok, akiket a narratíva védelmezésével bíztak meg.

Nem igazán lehet az a helyzet, hogy amikor a társadalom őszintén büszke valamire, az igazságot rejtélyes oknál fogva elrejtik a szemek elől. El tudnánk képzelni, ahogy a New York Yankees szurkolói aktívan próbálják elnyomni a tényt, hogy a csapatuk lett a világbajnok? El tudnánk képzelni Kína kommunista vezetőit, ahogy elnyomják a híreket, miszerint az atlétáik nyerték meg az olimpiai aranyérmét? El tudnánk képzelni egy rendőrkapitányságot, ami lázasan azon dolgozik, hogy cenzúrázza a bűnözési ráták hatalmas csökkenéséről szóló híreket?

Természetesen nem. Amikor őszintén büszkék vagyunk egy teljesítményre, nem visszakozonek beszélni annak okairól. Egy olimpiai atléta büszkeséggel fog beszélni az éveken át tartó hajnali edzé-

sek végtelen sorozatáról; egy sikeres vállalkozó nem fogja elrejtteni a sikeréhez vezető, évtizedeken át tartó kemény munkát; egy nő, aki sikeresen lefogyott, aligha fog kövérnek öltözni, amikor a középiskolás osztálytalálkozójára megy.

Viszont amikor az alapvető valóság összetűzésbe kerül a mitológiai narratívával, az akadémikusokat, az értelmiségieket és a többi kulturális vezetőt jól megfizetik azért, hogy teljesen figyelmen kívül hagyják azt az alapvető valóságot – és általában hogy kegyetlenül megtámadjanak és kigúnyoljanak mindenkit, aki felhozza.

AZ ANARCHIA ÉS A VÉDELEM

Egy alapvető tény, amire az anarchisták fókuszálnak – amelyet minden bizonnyal érdemes megtárgyalni – az, hogy az államok azt állítják magukról, hogy szolgálják és védelmezik polgáraikat. Amikor gyerek voltam és kétségbe vontam a Második Világháború etikáját, azt kérdezték tőlem, hogy beszélnek-e inkább németül. Más szóval bátor férfiak és nők a szövetségi erők berkein belül életüket és vérüket adták, hogy engem külföldi martalócoktól védelmezzenek, akik rabszolgasorba taszítottak volna. Ez a hozzáállás megerősíti az alapsztorit, miszerint az állam a polgárai védelmére törekedett.

Ugyanígy, amikor kétségbe vonom az erőszak használatát az oktatás biztosítása érdekében, az

emberek mindig azt mondják nekem, hogy annak az erőszaknak a hiányában – még ha be is ismerik annak létét – a szegények oktatás nélkül maradnának. Ez a hozzáállás megerősíti az alapsztorit, miszerint az állami erőszak ebben a helyzetben a gyerekek oktatása érdekében történik.

Ugyanezt a mintázatot láthatod gyakorlatilag mindenhol máshol. Amikor a drogok elleni háború erőszakjáról beszélek, azt mondják nekem, hogy az ilyen háború nélkül a társadalom nihilista függőségbe és erőszakba zuhanna – tehát a drogok elleni háború célja, hogy az embereket távol tartsa a drogtól, szomszédjaikat pedig biztonságban az erőszaktól. Amikor a társadalombiztosítás mélyén rejlő, kényszerítő fosztogatásáról beszélek, azt mondják nekem, hogy az öregek az utcákon éheznének – így erősítve meg a narratívát, miszerint a társadalombiztosítás célja, hogy jövedelmet biztosítson az időseknek, amely nélkül éheznének.

Amikor megvizsgáljuk a narratívát, miszerint az állam a polgárai védelme érdekében létezik, tisztán

láthatjuk, hogy amikor a felszínre hozzuk az adószedés erőszakjának alapvető tényét, egy rosszindulatú ellentmondás bukkan fel.

Igen nehéz volna azt mondanom, hogy nekem csak az számít, hogy védelmezzek, amikor előtte megtámadtalak. Ha melléd gurulok egy fekete furgonnal, zsákot húzok a fejedre, bedoblak a csomagtartóba, megkötözlek és beváglok a pincémbe, elfogadnád–e ésszerűen tőlem magyarázatul eme barbárságra, hogy csak téged szerettelek volna megóvni a sérelmektől?

Nyilván úgy válaszolnál, hogy ha tényleg távol akarnálak tartani a sérelmektől, akkor mi a fenének rabolnálak el és zárnálak be egy kis szobába? Nyilván, ha erőszakot kezdeményezek ellened, bizonyos mértékben irracionális (enyhén fogalmazva) azt mondanom, hogy csak azért teszem, hogy megvédjelek az erőszak használatára ellen.

Ez a fő oka annak, miért nem beszélnek soha az agresszióról, amelyet az államok kezdeményeznek saját polgáraik ellen, hogy pénzt és ágyútölteléke-

ket szerezzenek a háborúhoz. Nehéz fenntartani azt a tézist, miszerint az állam azért létezik, hogy megvédje a polgárait, ha elsősorban mindig a saját államuk veszélyezteti a polgárokat.

Ha ki kell rabolnom téged azért, hogy „megvédjem” a tulajdonodat a rablástól, a legjobb esetben is egy leküzdhetetlen logikai ellentmondást, vagy egy jelentősen ambivalens erkölcsi helyzetet hoztam létre.

Általában véve, amikor a kényszer egy sajnálatos de szükséges eszköz az erkölcsi célok eléréséhez, azt a kényszert nem rejtik el a köz szemei elől. Nem rejtik el a rendőrök erőszakját a rendőri drámákban. A háborús filmekben gond nélkül suhannak át a képernyőn a töltények és a végtagok.

Viszont a háború és az állam szociális programjai mögötti kényszerről mindörökké hallgatnak, tudomást sem vesznek róla, elnyomják és elrejtik; örült, szégyenteljes és meggondolatlan beszélni róla.

Valamilyen szinten hobbijára büszkének kelle-
ne gondolnunk azt a vadászt – vagy legalábbis nem
hobbiját szégyellőnek – aki büszkén kiállít egy ha-
lott szarvast autója motorháztetőjén, és szarvait
felakasztja pincéjében, húsából pedig barbecue-t
készít barátainak.

Egy vadászt, aki hangtompítót használ, az éjsza-
ka közepén lő le egy szarvast, és nyomot nem
hagyva, óvatosan eltemeti a testet, egyáltalán nem
tarthatunk büszkének hobbijára – és a valóságban
teljesen szégyelli azt.

Tehát amikor egy anarchista a társadalomra néz,
kétségbeesett szégyent lát az olyan társadalmi célok
eléréseért használt erőszakra vonatkozóan, mint a
katonaság, az egészségügyi ellátás és az oktatás.
Bármilyen anarchista, akit csupán egy picit is érde-
kel a pszichológia – és én magamat mindenképpen
ebbe a kategóriába sorolom – megérti, hogy az effé-
le elhallgatott szégyen teljesen toxikus, mind az
egyén, mind a társadalom számára.

Tehát elkerülhetetlenül az anarchistára hárul a kellemetlen feladat, hogy kiássa „a testet a hátsó kertben,” vagy rámutasson a társadalmon belüli morális célok eléréséért használt, széles körben elterjedt, uralkodó és folyamatosan növekvő erőszakra. „Helyes ez?” kérdezi az anarchista – teljes tudatában az ellenséges és dühös tekintetekkel, melyeket a körülötte levőktől kap. „Hogyan lehet az erőszak egyszerre a legnagyobb gonosz és a legnagyobb jó?” „Ha az erőszak, amit erkölcsösnek vélt céljaink eléréséhez használunk, ténylegesen igazolt és helyes, akkor miért szégyellünk annyira beszélni róla?”

Anarchistának lenni finoman szólva vastag bőrt követel a társadalmi ellenségességre és rosszallásra vonatkozóan.

Amikor az emberek őszintén kimerítettek minden más lehetőséget, általában nem szégyellik a végső megoldásukat. Még ha el is fogadjuk a Második Világháború felszínes narratíváját, a győztesek azért fejezhették ki a jogos büszkeségüket, mert

a narratíva magába foglalta a jelentős kifogást, miszerint semmilyen más válasz nem volt lehetséges a német, olasz és japán fasiszták agressziójára.

A szülők általában igen nyíltan beszélnek a gyermekük megütéséről, ha őszintén úgy hiszik, hogy semmilyen racionális vagy morális alternatíva nem létezik az erőszak használatára. Ha egy gyermek megütése az egyetlen módja megtanítani őt, hogy jó, produktív és racionális felnőtt legyen, akkor *nem* megütni őt nyilvánvalóan a hanyag nevelés egy formája, ha nem nyílt bántalmazás. A lányod megütése így egyfajta morális felelősséggé válik, és így egy pozitívan jó dologgá, mint visszarántani őt, mielőtt kifutna az útestre, vagy biztosra menni, hogy megeszi a zöldségeit.

Az ilyen szülő természetesen felháborodással és megbotránkozással reagál, amikor felveted neki a lehetőséget, hogy létezik az erőszaknál produktívabb alternatíva is, amikor a gyermeknevelésről van szó – annál a nyilvánvaló oknál fogva, hogy ha léteznek azok az alternatívák, akkor az általa hasz-

nált erőszak pozitívan jó dologból erkölcsi gonosz-
szá változik.

Ez az a helyzet, amivel egy anarchista szembesül, amikor a létező, kényszer-alapú „megoldások” erőszakmentes alternatívájáról beszél. Ha létezik erőszakmentes módja a szegények megsegítésének, a betegek meggyógyításának, a gyermekek oktatásának, a tulajdon védelmének, az utak felépítésének, egy földrajzi terület védelmének, a nézeteltérések tisztázásának, a bűnözők büntetésének, és a többi – akkor az állam egy sajnálatosan szükségszerű intézményből egy nyíltan bűnözői monopóliummá válik.

Ezt a pirulát igen nehéz lenyelniük az embereknek, számtalan pszichológiai, személyes, szakmai és filozófiai oknál fogva.

AZ ANARCHIA ÉS A MORALITÁS

Egy másik ellentmondás, amit az anarchia kellemetlenül a felszínre hoz, az a kényszer és a moralitás közötti ellentmondás.

Általánosságban mind felismerjük és elfogadjuk az alapelvet, miszerint ahol nincs választás, ott erkölcs sem lehet. Ha egy embernek azt mondják, hogy kövessen el valami gonoszt, miközben fegyvert nyomnak a fejéhez, nehéz dolgunk lenne őt a gonosz kategóriájába sorolni – főleg ahhoz az emberhez viszonyítva, aki rászzegezi a fegyvert.

Ha elfogadjuk az arisztotelészi nézetet, miszerint az élet célja a boldogság, és elfogadjuk a szókratészi nézetet, miszerint az erény hoz boldogságot, akkor ha megtagadjuk az emberektől a választás lehetősé-

gét, az erény és így a boldogság lehetőségét tagadjuk meg tőlük.

Nagy örömmel jár mások megsegítése – én mindenképp úgy érvelnék, hogy ez az egyik legnagyobb öröm, magát a szeretetet leszámítva, amely körülöleli azt. Másokat segíteni viszont egy nagyon összetett dolog, ami aprólékos személyes figyelmet, szigorú normákat, és a biztatás, szigor, lelkesedés, szimpátia és fegyelem kombinációját követeli meg – hogy csak pár dolgot említsünk!

Erőszakot használni a jótékonyság lebonyolításához olyan, mintha emberrablást használnánk a szeretet megteremtéséhez. Az állami programokon keresztüli kényszer nem csupán megtagadja a választás lehetőségét azoknak, akik szeretnék segíteni a szegényeket – és így a teljesítmény boldogságát, és a boldogság által előidézett motivációt – hanem megrontja és elpusztítja az összetett kapcsolatot, amely ahhoz szükséges, hogy egy emberi lélek felemelkedjen soványka környezetéből és saját alacsony elvárásaiból.

Ha úgy hisszük, hogy az erőszak érvényes módszer az erkölcsi célok eléréséhez – például a szegények megsegítése érdekében – akkor van két másik megközelítés, ami logikailag sokkal következetesebb lenne, mint az adóztatás általi rablás és vagyonátruházás.

Ha a gazdasági „egyenlőség” megteremtésének egyetlen érvényes módja az erőszak, akkor nyilván sokkal értelmesebb lenne egyszerűen megengedni a bizonyos jövedelemszint alattiaknak, hogy ellopják a különbséget másoktól. Ha megértjük, hogy az állam jóléti ügynökségei hatalmas összegeket raknak el maguknak – igazán kegyetlen költségekkel járnak – akkor könnyen el tudjuk törölni ezt a költséget, és emellett sokkal racionálisabb rendszert is kaphatunk, ha egyszerűen eltüntetjük a közvetítőt és hagyjuk, hogy a szegények lopjanak a közép- és felső osztályoktól.

Ha ennek a megoldásnak a gondolata rettenettel tölt el, azt fontos megérteni. Ha úgy hiszed, hogy ez az ötlet a szegények felfegyverzett bandáiba kor-

csosulna, akik gazdagabb lakóövezeteket fosztogatnak, akkor igazából azt mondod, hogy a szegények azért szegények, mert nincs önuralmuk és ítélőképességük, és ki fognak rabolni másokat, illetve alá fogják ásni a társadalom gazdasági sikerét és általános biztonságát csak azért, hogy kielégítsék a saját azonnali étvágyukat anélkül, hogy a jövőre gondolnának.

Ha ez a helyzet – ha a szegények tényleg nem többek a szűklátókörűek és a vademberek bandájánál – akkor nyilvánvaló, hogy nem rendelkeznek a demokratikus szavazáshoz szükséges önuralommal és ítélőképességgel, ami lényegében a jövedelem erőszakkal történő átruházásáról szól. Ha a szegények kizárólag a saját azonnali étvágyuk kielégítésére törekednek anélkül, hogy gondolnának a jövőre, akkor egyáltalán nem szabadna bevonni őket a vagyon kényszerrel történő újraelosztásába a társadalmon belül.

Ó, de mi van akkor, ha a szegények szavazatának elvétele felháborodással tölt el téged? Hát legyen,

akkor feltételezhetjük, hogy a szegények racionálisak, és képesek elhalasztani vágyaik kielégítését. Ha egy ember elég bölcs ahhoz, hogy szavazzon az erőszak használatáról, akkor bizonyára elég bölcs ahhoz is, hogy önmaga használja azt az erőszakot.

Ami azt illeti, az erőszak *személyes* használata előtti korlátok sokkal magasabbak, mint az erőszak használatáról való szavazás előtt egy demokratikus rendszerben. Ha magadnak kell felvenned a fegyvert és elmenned, hogy összeszedd a jogos tulajdonodat a gazdagabb emberektől, az egy igen magas „belépési korlát.” Ha viszont egyszerűen rá kell firkálnod a szavazati lapra pár évente, aztán hátra dőlhetsz és várhatod, hogy megérkezzen a pénzed, az nyilván sokkal gyorsabban fokozza az erőszak használatát a társadalomban.

Ha még mindig úgy hiszed, hogy ez a megoldás végzetes lenne, mivel a szegények helytelen ítélet alapján cselekednek, akkor egy ehhez kapcsolódó problémával találd magad szembe, ami annak az oktatásnak a minősége, amit a szegények kaptak.

AZ ANARCHIA ÉS AZ OKTATÁS

Ha a szegényekből hiányzik a bölcsesség, a tudás és a helyes ítélőképesség, viszont az állam oktatta őket majdnem 15 éven át, akkor ha hisszük, hogy a szegények taníthatók, mindenekelőtt nyilvánvalóan az államot kell hibáztatnunk, mert képtelen volt tanítani őket. Mivel a szegények nem engedhetik meg maguknak a magániskolákat, a gyermekeiket állami iskolába kell adniuk, ami egy teljes és kényszerrel fenntartott monopólium az ő oktatásuk felett.

Na most, a szegények vagy képesek bölcsek és hatékonyak lenni, vagy nem. Ha *valóban* képesek bölccsé válni, akkor teljes mértékben az állam hibáztatható, mert nem volt képes kifejleszteni a bölcsességüket az oktatáson keresztül. Ha a szegények

nem képesek a bölcsességre, akkor teljes mértékben az állam hibáztatható, mert elpazarolt hatalmas mennyiségű erőforrást az oktatásukra irányuló hibávaló próbálkozással – és emellett nem igazságos szavazni engedni őket.

Ismét, bár tudom, hogy ezt bizonyára kellemetlen vagy idegesítő végigolvasni, de visszatartom magam attól, hogy letisztult és morális anarchisztikus megoldásokat adjak ezekre a látszólag megoldhatatlan problémákra. Semmi értelme nincs gyógyszer adni a társadalomnak, ha a társadalom nem is gondol arra, hogy beteg. Ha vakbélgyulladásod van, én pedig felajánlom, hogy eltávolítom neked, kétségtelenül háládat fejezed ki – ha viszont odalépek hozzád az utcán, és felajánlom, hogy eltávolítom egy olyan testrészedet, amelyet egyszerre gondolsz szükségesnek és egészségesnek, akkor igen hajlamos lennél beperelni testi sértés vádjával.

Mivel az anarchizmus egy szinte teljes szakítást jelent a politikai társadalommal – bár, ahogy az fentebb leírásra került, a személyes társadalom je-

lentős mértékben erkölcsös és racionális kiterjesztését is – az egyáltalán nem válik vonzóvá, ha semmi kirívó hibát nem látnak a politikai társadalomban.

Churchill egyszer híresen megjegyezte: „A demokrácia a kormányzat legrosszabb formája, kivéve az összes többi formát, amit időről időre kipróbáltak.” Az anarchisták úgy gondolják, ez igaz, viszont hozzáadnák, hogy semmilyen formájú kormányzat nem jobb a semmilyen kormányzatnál!

Ez nem azt jelenti, hogy a demokrácia nem jobb államforma a zsarnokságnál. Persze, hogy az – a problémám az, hogy a Nyugaton az elmúlt pár száz év során elértük a demokráciát, és úgy tűnik, örökké megelégedtünk e teljesítményünkkel.

Majdnem 15 évet töltöttem szoftvervállalkozóként, ami valamilyen mértékben beszínezte, hogyan látom ezeket a kérdéseket. A szoftverpiac látzólag minden egy-két évben a gyökereinél fogva forradalmasítja magát, ami megköveteli a lendület melletti folyamatos elkötelezettséget, a folyamatos

tanulást és az előző elképzelések feladását. A folyamatos változás gyors áradatai egyhamar félresöprik a tétleneket.

Tehát teljesen becsülöm a demokrácia által képviselt jelentős előrelépést – de az egyszerű tény, hogy valami „jobb,” semmilyen módon nem jelenti azt, hogy az a „legjobb.”

Amikor a középkori sebészek észrevették, hogy a páciens nagyobb eséllyel éli túl az üszkösödést, ha levágják egy végtagját, ezt bizonyára jobb megoldásnak vélhetjük – de aligha gondolhatnánk ez a *lehető* legjobb megoldásnak. Felismerni, hogy a megelőzés mindig jobb, mint a gyógyítás, nem jelenti azt, hogy minden gyógymód egyenlően jó.

Semmi kétségem afelől, hogy amikor a tűz készítését elsőnek felfedező ősember megosztotta tudását a törzsével, és mindegyikük egy barlangban üldögélt, lábaikat a pislákoló lángok felé tartva, először melegen a téli fagyok alatt, azt morogták egymásnak: „Nos, ez sehogy sem *lehet* ennél jobb!”

Semmi kétségem, hogy amikor ezer év múlva valaki felfedezte, hogy könnyebb elkapni és megszelídíteni a tehenet, mint folyamatosan vadászni, mindenki hátradőlt a tűz előtt, tejjel teli hassal, és azt morogták egymásnak: „Nos, ez sehogy sem lehet ennél jobb!”

Ezek a dolgok valódi előrelépések, és sosem szabadna alábbhagynunk az általunk megtett fejlődés értékelésével – de nem szabadna automatikusan és vég nélkül azt feltételeznünk, hogy minden előre felé tett lépés a végső és legtökéletesebb lépés, és elképzelhetetlen a jövőbeli továbbfejlesztés.

A demokráciát felsőbbrendűnek tartják a zsarnoksághoz mérten – és úgy vélem, helyesen – mivel bizonyos mértékben a szabadpiac visszacsatolási mechanizmusait utánozza. A politikusoknak, mondják, javakat és szolgáltatásokat kell biztosítaniuk a polgárok számára, akik szavazatukon át visszacsatolást adnak.

Logikusnak tűnne egyre messzebb és messzebb folytatni annak a kiterjesztését, ami működőképes-

sé teszi a demokráciát. Ha orvosként úgy találok, hogy kevesebb pácienset fertőzök meg, amikor megmosom egyetlen kisujjam, akkor nyilván értelmes lenne megmosnom a kezem többi részét is.

Igazából lényegében erről szól az én hozzáállásom az anarchiához. Ha az önkéntesség és a visszacsatolás – egy kvázi-„piac” – teszi felsőbbrendűvé a demokráciát, akkor nyilvánvalóan a lehető legkevényebben kellene dolgoznunk az önkéntesség és a visszacsatolás kiterjesztésén – főképp mivel rendelkezünk a valódi piacok példájával, amik látványosan jól működnek.

AZ ANARCHIA ÉS A REFORM

Az emberekben nagy félelem lakozik – vagy egy nagy vágy, hogy pontosabbak legyünk – ennek a rendszernek az elhagyásával kapcsolatban, amikor létezik az a nézőpont, miszerint az elhagyás helyett a reformálás is lehetséges.

A demokrácia mocskos, mondják – a politikusok szívességeket tesznek érdekcsoportoknak, szervezeteket vásárolnak „ingyen” javakkal, manipulálják a valutát a közvetlen adóemelés elkerülése érdekében, vég nélküli és makacs problémákat hoznak létre az oktatás, a segélyezés, a bebörtönzés területén, és a többi – de ne öntsük ki a gyereket a fürdővízzel! Ha vannak jó ötleteid a rendszer fejlesztésével kapcsolatban, inkább vegyél részt a rendszerben ahelyett, hogy hátradőlnél a foteled-

ben és minden lehetséges dolgot kritizálnál! A demokráciában töltött életnek az egyik ritka kiváltsága az, hogy bárki részt vehet a politikai folyamatban, kezdve egy helyi iskola igazgatásánál az egész ország elnökségéig! Levélíró kampányok, helyi aktivizmus, blogok, egyesületek, klubok – amit csak akarsz, számos módja van annak, hogy a politikai folyamat része lehess.

Az átlagos polgár számára adott visszacsatolás fokát tekintve egy demokráciában semmi értelme a teljes rendszer megváltoztatása mellett agitálni. Mivel a rendszer ennyire rugalmas és válaszadó, lehetetlen elképzelni, hogy lecserélhető volna bármilyen rendszerrel, ami ennél is rugalmasabb – tehát a legjobb gyakorlati megoldás bárki számára, akit érdekel a társadalmi változás, hogy a demokrácia „piacterén” vesse fel az elképzeléseit, hogy meglássa, kiket vonhat be, és a rendszeren belül ültesse gyakorlatba az elképzeléseit – békésen, politikailag, demokratikusan.

Ez egy igazán gyönyörű tündérmese, azzal az egyetlen hátránnyal, hogy egyáltalán semmi köze a demokráciához.

Amikor egy igazán szabad piacra gondolunk – más néven a „szabad piacra” – megértjük, hogy nem kell éveken és éveken át dolgoznunk, feladnunk több tízezer órát és több tíz– vagy százezer dollárt vágyaink kielégítéséért. Ha mondjuk vegetáriánus ételt szeretnék vásárolni, nem kell éveket töltenem a helyi szupermarket lobbizásával, vagy valamiféle hatástalan tanácsadó testület tagjává válnom, táblákat raknom az előkertembe, leveleket írnom és a környéken mindenkire hízlelnem – annyit kell tennem, hogy helyben, vagy ha úgy szeretem, az interneten vegetáriánus ételt vásárolok.

Ha randizni szeretnék egy bizonyos nővel, nem kell mindenkire lobbiznom a 10 háztömbös körzetben, rávenni őket a petícióm aláírására, felemelő beszédek mondanom arról, mennyire érdemes partner vagyok, éveket szentelnem az életemből, hogy megszerezsem a randira hívásához való kol-

lektív hozzájárulást. Annyit kell tennem, hogy odamegyek hozzá, randira hívom, és meglátom, hogy igent mond-e.

Ha orvos szeretnék lenni, nem kell éveket töltenem az ország minden orvosának lobbizásával, hogy többségi hozzájárulást szerezzek a jelentkezésemhez. Akkor sem kell ezt a folyamatot követnem, amikor autót vezetek, könyvet vásárolok, az idős koromat tervezem, országot váltok, nyelvet tanulok, számítógépet veszek, gyermeket szülök, diétába fogok, edzéstervbe kezdek, terápiára megyek, adakozok, és a többi.

Tehát nyilvánvaló, hogy minden egyénnek „megengedett,” hogy nagy és létfontosságú életvezetési döntéseket hozzon anélkül, hogy a többséggel konzultálna. Az életünk legnagyobb része ki-mondottan anti-demokratikus, olyan értelemben, hogy indulatosan magunknak követeljük a jogot, hogy meghozzuk saját döntéseinket – és saját hibáinkat – anélkül, hogy mások vizsgálatának és hatalmának vetnénk őket alá. Miért van az, hogy

„megengedett” megválasztanunk, kihez házaso-
dunk, lesz-e gyerekünk, és hogyan neveljük őket –
de erőszakosan *nem* megengedett azt választanunk,
hogy hova menjenek iskolába? Miért szabad, sze-
mélyes és anti–demokratikus minden választás,
ami ahhoz a választáshoz vezet, hogy miként oktas-
sunk egy gyermeket – de abban a pillanatban, ami-
kor a gyermeknek oktatásra van szüksége, egy tel-
jesen *ellentétes* módszert kényszerítenek a családra?
Miért akkora morális szükség a személyes választá-
sok szabad anarchiája – a kényszerítő hatalommal
szemben – minden választásra vonatkozóan, ami a
gyermek oktatásának szükségességéhez vezet –
majd válik az elképzelhető legnagyobb gonosszá a
szabad anarchikus választás, amit kényszerítő hata-
lommal kell helyettesíteni?

Van egy kiváltképp cinikus oldalam – ami nem
azt jelenti, hogy a cinizmus nem volna helyénvaló –
ami úgy érvelne, hogy a gyermekszülésbe azért
nincs közvetlen beavatkozás, mert úgy több gyere-
kük lesz az embereknek, akikre szüksége van az ál-

lammak, hogy adófizetők ké nőjenek, mint ahogy egy tejtermelőnek is szüksége van arra, hogy tehenei szaporodjanak. Mindig újabb adófizetőkre van szükségük azoknak, akik a politikai hatalomból profitálnak, de nyilván nem szeretnék függetlenül kritikus és racionális adófizetőket, hiszen lényegében az az adófizetői lét ellentéte. Tehát nem avatkoznak bele a gyermekek *szülésébe*, csak a gyermekek *oktatásába* – mint ahogy a libatartó sem fog beleavatkozni a tojásrakásba, viszont minden bizonnyal le fogja nyírni minden olyan liba szárnyát, amit meg szeretne tartani, és amiből profitálni akar.

AZ ANARCHIA ÉS A KIVÉTELEK

Ezen a ponton azt gondolhatod, hogy jó okok vannak arra, miért helyettesítik a személyes anarchiát a politikai kényszerrel bizonyos helyzetekben. Talán van valami mérce vagy alapelv, amely elválasztja a kettőt, és amely, ha fel tudjuk fedezni, fényt derít erre a rejtélyre.

Ha például szakítok egy barátnőmmel, törvényesen semmivel sem tartozok neki. Viszont ha felelőségül veszem, akkor igen. Amikor új munkahelyet választok, lehet, hogy pár hónapig próbaidőssé tesznek, ami során büntetlenül kirúghatnak – vagy kiléphetek. Számos hasonló példára gondolhatunk – viszont az a nagy különbség, hogy ez mind önkéntes és szerződésbe foglalt szituáció.

Az állam igazolása – főképp a demokratikus államé – igazán a „társadalmi szerződés” eszméjére alapul. Mivel egy bizonyos földrajzi helyen születünk, a hűségünkkel, időnkkel, energiáinkkal és pénzünkkel „tartozunk” az államnak az életünk végéig, vagy amíg maradunk. Ez a „szerződés” újratárgyalható, olyan értelemben, hogy dönthetünk a kormány megváltoztatása mellett a politikai folyamatban való részvételen át – vagy elhagyhatjuk az országot, mint ahogy egy házasságot vagy egy munkahelyet is. Ez az érv – ami egészen Szókratészig nyúl vissza – egy hallgatólagos szerződésen alapszik, ami érvényes marad mindaddig, amíg mi magunk is az állam által uralt földrajzi területen maradunk.

Viszont a „társadalmi szerződés” elgondolása megbukik egy olyan alapvető teszten, hogy a propaganda erejéről árulkodik a tény, hogy 2000 éven át hihető narratíva maradt.

A gyerekek nem léphetnek szerződésbe – és a felnőttek nem kényszeríthetők akaratukon kívül

szerezésbe. Tehát egy bizonyos helyre történő születés nem hoz létre semmilyen szerződést, mivel egy örült vagy egy katolikus kell ahhoz, hogy kötelességeket rójon egy újszülött, síró csecsemőre.

Tehát a gyerekek semmiféle hallgatólagos társadalmi szerződésnek nem vethetők alá – vagy nem lehetnek felelősek érte.

A felnőtteknek viszont meg kell tudniuk választani, melyik szerződésbe egyeznek bele – ha nem választhatnak, nincs különbség egy gyermekre és egy felnőttre kényszerített szerződés között. Nem mondhatom, hogy a szóbeli szerződéseim érvénytelenek a gyerekekre, viszont varázslatos módon automatikusan érvényesek lesznek, amikor a gyerek 18 éves lesz, és ezáltal kötelező erővel bírnak a felnőttre.

Fontos továbbá emlékezni arra, hogy lényegében nincs olyan dolog, hogy „az állam.” Amikor írsz egy csekket, hogy befizesd az adóidat, azt egy absztrakt, kvázi-társasági entitásnak állítod ki, de valós emberi lények veszik ki és költik el a pénzt.

Tehát a társadalmi szerződés valósága az, hogy az újonnan megválasztott politikai vezetők, illetve a permanens közalkalmazottak, kijelölt bírók és a furcsa tanácsadók között és körében „váltakozik.” Igazából azoknak az összenőtt kaleidoszkópjával van társadalmi szerződésed, akik pénzzé váltják a csekkedet és elköltik a pénzed. (Ez természetesen a szabadpiacon is előfordulhat – amikor hitelt veszel fel, hogy megvásárolhass egy házat, a bankkal kötsz szerződést, nem pedig a banki ügyintézővel, és a szerződés nem követi őt, amikor munkahelyet vált.)

Viszont azt mondani, hogy ugyanazt az embert megkötheti egy egyoldalúan kikényszerített szerződés, amelyet az egyének egy folyamatosan változó koalíciója képvisel egy rendszerben, amelyet születése előtt évszázadokkal állítottak fel az ő múltbeli választása nélkül – hiszen nem választotta, hova születik – vagy a kimondott jelenbeli hozzájárulása nélkül, egy teljesen nevetséges állítás.

Általánosságban igazságtalannak tarthatjuk az igazságosság bármilyen mércét, ami diszkvalifikálja önmagát. Amikor vásárlunk, aligha nevezhetnénk „akciónak” azt, ha az árakat 30%-kal megemelnék. Nem használnánk fel egy olyan „kupont” ami egy dollárt adna hozzá a vásárolt dolgaink árához – ami azt illeti, ezt egyáltalán nem neveznénk kuponnak!

Ha megvizsgáljuk a „társadalmi szerződés” fogalmát, amiről azt állítják, hogy az állam létezésének alapvető igazolása, több mint ésszerű feltennünk a kérdést, hogy a társadalmi szerződés igazságosan érvényre juttatná-e magát a társadalmi szerződést! Másszóval, ha egy hallgatólagos és egyoldalúan kikényszerített szerződés alapján igazolt erkölcsileg az állam, meg fogja-e védeni az állam a hallgatólagos és egyoldalúan kikényszerített szerződéseket? Ha elindítok egy autókereskedést, és automatikusan „eladok” egy autót mindenkinek a 10 háztömbös körzetemben, és aztán csekkeket küldök nekik az autókról, amit „megvásároltak” – és az autókat is elküldöm nekik, illetve a gyermeke-

ikre is az örökkévalóságig egy ilyen üzletet kényszeríték – akkor érvényre juttatná–e az állam ezt a „szerződést?”

Azt hiszem mindannyian tudjuk a választ erre a kérdésre...

Ha egy társadalmi szerződést vinnék egy olyan szervezethez, amely igazolásának a társadalmi szerződés létezését és érvényességét tartja, az arcomba röhögnének és örülnék neveznének.

Kezded már tisztán látni azt a fajta morális és logikai ellentmondást, amire az államista rendszer alapul?

Az emberi történelem során bizonyos társadalmak számos alkalommal arra az érvényes következtetésre jutottak, hogy egy intézmény többé már nem reformálható, hanem helyette el kell törölni azt. A legnevezetesebb példa a rabszolgaság, de másokra is gondolhatunk, mint az egyház és az állam egysége, az oligarchikus arisztokrácia, a katonai diktatúra, az isteneknek bemutatott emberi vagy állati áldozatok, a nemi erőszak mint háborús

zsákmány, kínzás, pedofília, feleségbántalmazás, és a többi. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy mindezen gyakorlatok eltűntek a világ színéről, viszont jelenti azt, hogy a vita számos civilizált társadalomban lényegében lezárult, és nem az olyan intézmények „reformálásával” végezték, mint a rabszolgaság. A „*rule of thumb*” [szó szerint: hüvelykujj-szabály; jelentése: ökölszabály] kifejezés a feleségverés reformálására tett próbálkozásból ered, ahol a feleségek bántalmazását egy maximum hüvelykujj vastagságú pálcára korlátozták. Ezt a gyakorlatot nem reformálták, hanem elvetették.

Akármennyire is jószándékúak voltak ezek a reformok, a legjobb esetben is csak olyan szempontból nevezhetjük őket etikusnak, hogy bicegő lépéseket jelentettek a végcél felé, ami a feleségverés erkölcsi normájának teljes eltörlése volt. Ugyanilyen módon néhány reformer arra próbálta rávenni a rabszolgatartókat, hogy kevesebbet verjék a rabszolgáikat, vagy legalábbis kevésbé súlyosan, viszont a történelem és a további fejlődésünk tekin-

tetéből láthatjuk, hogy a rabszolgartartás nem olyan intézmény volt, amit valaha is meg lehetett volna reformálni, hanem teljesen el kellett törölni azt. Csak olyan mértékben találhatunk buzdítást az ilyen „reformokra,” amennyire csökkentették a jelenlegi szenvedést, és remélhetőleg ösztönözték a rabszolgaság jövőbeli eltörlését.

Azt a moralistát, aki azt mondta, hogy a rabszolgaságtól való megszabadulás botrányos erkölcsi csapás lenne, és ehelyett arra buzdította a rabszolgákat, hogy a rendszeren belül dolgozzanak, vagy kérleljék a rabszolgartartókat, hogy tartsák önként kevésbé brutális körülmények között a rabszolgákat, aligha nevezhetnénk moralistának, legalábbis a modern mércék szerint. Ehelyett az ilyen „reformert” a rendszer brutalitását ügyesen védelmező embernek tartanánk. Azt tette, hogy a rabszolgaság természetében rejlő gonosz csökkenthető vagy eltörölhető önkéntes belső reformokon át, ezek a „moralisták” igazából számos esetben lelassították vagy megállították a rabszolgaság eltörlésére

irányuló folyamatot. Annak a hamis reménynek a fenntartásával, miszerint egy gonosz intézmény jóra fordítható, ezek a szofisták kicsorbították a moralitáson alapuló érv erejét, ami az, hogy a rabszolgaság természetéből fogva gonosz, és így nem lehet reformálni.

A rosszalló intés: „kövess el gyengédebben nemi erőszakot” egy oximoron. A nemi erőszak a gyengédség ellentéte, az erkölcsös ellentéte.

Így tekint számos anarchista arra a gondolatra, hogy a politikai erőszak jelenlegi rendszerét valahogy belülről kellene reformálni ahelyett, hogy teljes mértékben elleneznék azt a moralitáson alapuló érv alapján, amely szerint az egy abszolút gonosz, ami kényszerre és brutalításra alapul, főképp a gyerekek ellen – azzal az elkerülhetetlen következtetéssel, hogy az egyetlen megváltása a teljes eltörlés lehet.

AZ ANARCHIA ÉS A POLITIKAI VALÓSÁGOK

A problémák megoldása érdekében történő erőszak használata elleni anarchista erkölcsi érvek mellé számos jól kidolgozott gazdasági érv is társul bármilyen demokratikus politikai rendszer hosszú távú stabilitása ellen.

Tekintsünk egy példára, és vizsgáljuk meg az egyenlőtlen ösztönzők problémáját.

Az Egyesült Államokban cukortermelők ezrei kapnak állami támogatásokat és kényszeralapú védelmet a külföldi versenytársak ellen – előnyöket, amelyek javarészt az 1812-es háború vége óta érvényben vannak. Bár 2005-ben 1,2 milliárd dollárt költöttek a cukortermelés támogatására, a pénz

legnagyobb része csupán pár termelő zsebében landol.

Ezek a cukoripari támogatások évente dollármilliárdokba kerülnek az Egyesült Államok gazdaságának, míg a legnagyobb cukortermesztők dollármilliárdokkal gazdagodnak belőlük. Az átlagos amerikai fogyasztónak éveket kellene harcolnia, kimondhatatlan mennyiségű időt és pénzt kellene befektetnie, hogy megpróbálja megállítani a támogatásokat a Kongresszusnál – hogy megtakarítson – mit is? Évente fejenként pár dollárt? Csak egy örült próbálkozna ezzel.

Másrészről viszont ezek a cukortermelők természetesen annyi pénzt és energiát ölnek a pénzözön fenntartásába, amennyi csak szükséges. Nem nehéz rájönni, ki fog erősebb „ösztönzőket” prezentálni a Kongresszusnak – finoman fogalmazva. Nem nehéz rájönni, ki fog annyival hozzájárulni egy képviselő kampányához, amennyivel emberileg lehetséges. Kínosan egyszerű rájönni arra, ki fogja hívogatni a képviselőt hajnali 2 órakor szörnyű fenye-

getésekkel, ha kérdőre meri vonni a támogatások értékét, és nagy összegek ígéretével, ha visszatartja magát.

A politikusok, mint közülünk sokan, a legkisebb ellenállás racionális útját választják. Egy kongresszusi képviselő semmi köszönetet nem kap, ha véget vet ezeknek a támogatásoknak, és visszajuttat pár nem bizonyított és figyelmen kívül hagyott dollárt az átlagszavazó zsebébe – az efféle „hasznót” aligha vennék észre. Viszont a cukortermelők pokollá tennék a földet, a munkavállalókkal, a csatlósaikkal, az általuk felbérelt szakemberekkel és mindenkivel egyetemben, aki hasznót húz az általuk élvezett jogtalan vagyontól.

Továbbá ha valamilyen módon megszüntetnék a támogatásokat és egy cukorka ára öt centet zuhanna, csupán az történné, hogy egy *másik* politikus mondjuk öt centnyi adót vetne ki a cukorkákra – természetesen a gyerekek *fogainak* védelmezése érdekében – hogy magának több pénzt generáljon, amelyet kioszthat, teljesen semlegesítve ezzel a fo-

gyasztót érő bármilyen előnyt. Harcolna-e bármilyen racionális politikus egy olyan indítvány mellett, ami felháborítaná a támogatóit, megerősítené az ellenségeit, és amellyel egyetlen új barátot sem nyerne?

Természetesen nem.

Tehát tisztán látható, hogy míg semmilyen ösztönző nincs a helyes cselekedet mellett, addig minden elképzelhető ösztönző a helytelen cselekedet mellett áll. A cukoripari támogatások esetén a fogyasztót érő „csípés” csupán évente pár dollár – viszont ha ezt megszorozzuk ezerszeresen és ezerszeresen, minden érdekcsoport esetében, akkor láthatjuk, hogy miként fog az adófizető nem lefejezés, hanem 10000 szűnyogcsípés általi halált halni, mindegyik a saját kölykeit etetve vére egy cseppjével.

Egyetlen demokratikus kormány sem maradt fenn a valuta feletti monopólium megkaparintása nélkül. Ennek egyszerű oka van – a politikusoknak szavazatokat kell vásárolniuk, de ez az illúzió nehe-

zen fenntartható, ha azoknak, akiknek pénzt adsz, vissza kell fizetniük azt pár éven belül magasabb adók formájában. Az adófizetők igen hamar meglátnák ennek a játéknak a természetét, így a politikusoknak más módot kell találniuk az adófizetők rászédésére és megrészegítésére. Ennek egy módja az államadósságon át történő finanszírozás – adj pénzt az embereknek a jelenben, aztán nyújtsd át a számlát a gyerekeiknek egy meghatározatlan jövőbeli időpontban, amikor te már sehol sem leszel – tökéletes!

Egy másik módszer annak tettetésére, hogy pénzt adsz az embereknek, ha pénznyomtatáson át elinflálod a pénzüket. Ily módon adhatsz ma száz dollárt egy embernek, és egyszerűen lecsökkentheted a dollárja vásárlóerejét 5 százalékkal a következő évben több pénz nyomtatásával. Ezerből egy embernek sem lesz semmi ötlete arról, hogy mi is történik valójában, és emellett mindig ott lesz az üzleti közösség, akit hibáztathatsz, mert kifosztják a fogyasztót.

Egy másik „megoldás” hatalmas béremelést ígérni a közszektori szakszervezeteknek, ami igazán csak a hivatali idő végén lép életbe, hogy a következő adminisztrációra háruljon a valódi számla. Emellett állandó szerződést is aláírhatsz, amely magába foglal bőséges orvosi ellátást és nyugdíjat, amelynek a többsége csak akkor lép életbe, amikor megöregednek, jóval azután, miután eltűntél.

Vagy hosszú lejáratú állampapírokat is értékesíthetsz, amik a jelenben biztosítanak neked készpénzt, amíg a 10, 20, 30 év múlva dolgozó adófizetőknek adod majd át a számlát, hogy visszafizessék az alapösszeget és az összegyűlt kamatot.

Egy másik opció engedélykötelessé tenni mindent, ami csak a szemed elé kerül – építkezési engedélyek, hot-dog stand-engedélyek, kutyatartási engedélyek és a többi – így bezsebelhetsz egy nagy adag pénzt a jelenben, és az utódodra hagyhatod a lecsökkent adóbevételek problémáját a jövőbeli lecsökkent gazdasági tevékenységek következtében.

Vagy megvásárolhatod a lakásbérlők szavazatát a „lakások szabályozásával” – a rád következő adminisztrációkra hagyva az ebből elkerülhetetlenül következő lakáshiány problémájának megoldását.

A lista végtelenül folytatódhat – ez a lista egyidős a görög és római demokráciákkal – de a lényeges pont az, hogy a demokrácia mindig is mindörökké teljesen fenntarthatatlan.

A közgazdaságtan egy alapvető ténye, hogy az emberek ösztönzőkre reagálnak – az ösztönzők bármilyen államista társadalomban – demokráciában, fasizmusban, kommunizmusban, szocializmusban, vagy amit akarsz – mindig annyira egyenlőtlenek, hogy az államkincstárat egyfajta vérszomjas cápák etetőjévé változtatja.

Nos, mondják a demokrácia védelmezői, de az emberek mindig dönthetnek úgy, hogy más embereket választanak meg, akik rendbe hozzák a rendszert!

Az alapelvekből kiinduló elemzésnek, illetve a való világból származó bizonyítékoknak egy csodá-

latos aspektusa az, hogy többé nem kell jámbor ostobaságokban hinnünk. Leszámítva a közvetlenül a nagy háborúkat követő periódusokat, amikor újra kell növeszteniük a megfogyatkozott adóbázisukat, a demokratikus államok egyszerűen *soha* nem válnak kisebbé.

Ennek a logikája nyomasztóan egyszerű és épp annyira nyomasztóan elkerülhetetlen.

Egy központi kérdés, amit minden szavazónak fel kell tennie, aki tájékozott szeretne lenni, az: *miért van ennek az embernek a neve a szavazólapon?*

Az általánosan elfogadott válasz az, hogy annak az embernek van egy elképzelése arról, miként lehetne rendbe tenni a kerületet, a várost vagy az országot – és életét nemesen a köz szolgálatába állította, és szüksége van a szavazatodra ahhoz, hogy nekikezdjen a problémák megoldásának. Ő egy pragmatikus idealista, aki tudja, hogy kompromisszumokat kell kötni, de így is képes érezhetően javítani az életeden.

Természetesen ez szintiszta ostobaság, mint ahogy azt láthatjuk a tényből, miszerint a demokráciában a dolgok mindig egyre rosszabbodnak, nem pedig javulnak. Az életszínvonal csökken, az államadósság az egekbe tör, a háztartások adóssága növekedik, az oktatás teljesítménye mélyrepülésbe kezd, a szegénységi ráta növekedik, a bebörtönzési ráta növekedik, a fedezetlen kötelezettségek a magasba szöknek – és mégis, választásról választásra, a birkák a fülkébe rohannak és vágyaikat lázasan a papírra vetik, biztosra véve azt, hogy *ezzel* minden megváltozik! (Akik ezt a jövőben olvassák, jelenleg épp az „Obama-mánia” közepén vagyunk.)

A kérdés ugyanúgy fennáll – *miért van ez az ember a szavazólapon?*

Mindannyian tudjuk, hogy hatalmas mértékű pénz és befolyás kell ahhoz, hogy az ember bármiféle jelentős hivatalért induljon. A központi kérdés tehát: *miért adnak az emberek pénzt egy jelöltnek?*

Nem egy nemzeti elnöki kampányról beszélek, ahol nyilvánvalóan az emberek hatalmas összege-

ket adnak egy jelöltnek, annak reményében, hogy hatalmat kap ahhoz, hogy elérjen valamiféle közös célokat, és a többi.

Nem, úgy értem: honnan jön a pénz ahhoz, hogy az ember egyáltalán *elinduljon*?

Miért adnának gyógyszervállalatok, légitársaságok, gépipari vállalatok, gyárak, farmerek, közszektori szakszervezetek, és a többi, pénzt és támogatást egy jelöltnek?

Ezek a csoportok nyilván nem szintisztán ideológiai megfontolásból szórják a pénzt, mivel a céljuk a pénzcsinálás, legalábbis tagjaik számára. Tehát bizonyára azért adnak pénzt a potenciális jelölteknek, hogy később politikai szívességeket kapjanak – előnyben részesítést, adókedvezményeket, vámok kivetését a versenytársakra, közbeszerzési pályázatokat, és a többi.

Más szóval mások már kilóra megvettek minden jelöltet, akire *te* szavazhatsz.

Furcsa és cinikus kijelentésnek hangzik? Talán – de nagyon egyszerű kideríteni, hogy kilóra megvettek-e egy jelöltet.

A jelöltek mindig vérpezsdítő tónusban beszélnek az „áldozatokról” és a többről, de mostanra bizonyára észrevetted, hogy egyetlen jelölt sem beszél *kimondottan* a kiadásokról, amiktől megszabadulna. Sosem hallod azt, hogy X, Y, vagy Z kiadásoktól fog megszabadulni a kiegyensúlyozott költségvetés elérése érdekében. Mindent vagy elvont szavakba burkolnak, vagy bizonyos csoportoknak tett bizonyos ígéretetekbe. (Most a jelenlegi fétis – a baloldali körökben – úgy tenni, hogy 47 millió amerikai „ingyenes” egészségügyi ellátást kaphat, ha az állam csökkenti pár milliárdos adókedvezményeit.)

Másképpen fogalmazva, ha nem látod bárki más fejét a tuskón, az azért van, mert a *te* fejed van rajta.

Természetesen, ha a kormány *tényleg* segíteni szeretné a gazdaságot néhány igen gazdag ember kárára, egyszerűen semmissé tenné az államadóssá-

got – gyakorlatilag csődöt jelentene, és újrakezdenne mindent.

Miért nem teszi ezt? Miért van az, hogy soha meg sem közelíti ezt a témát? Láttunk a javak és szolgáltatások nagy választékára kivetett árszabályozást az elmúlt pár generáció során – miért ne vetnének ki fizetési haladékot az államadósság kamatjának kifizetésére, legalább ideiglenesen?

Nos, az egyszerű válasz az, hogy a kormány egyszerűen képtelen túlélni a hitelek folyamatos infúziója nélkül, nagyrészt külföldi hitelezők által.

Ez egy apró nyom, amely arra vezet, hogy mennyire is fontos a te szavazatod, és mennyire érdekelték a vezetőid a te személyes és konkrét problémáidban – tegyük fel a külföldi vezetők problémáihoz viszonyítva.

Ó, érvelhetnél, de miért adna mondjuk egy gyógyszercég pénzt egy lehetséges jelöltnek, miközben semmilyen üzlet nem köthető meg írásban, a lehetséges jelölt pedig akár csak el is veheti a pénzt, majd figyelmen kívül hagyhatja a telefonhí-

vásokat attól a gyógyszercégtől, amikor hatalomra kerül?

Nos, ez határozottan lehetséges, természetesen, de van erre egy viszonylag egyszerű megoldás.

Amikor egy jelölt próbára szeretné tenni magát egy bármilyen, ésszerűen magas hivatal betöltésében, különböző helyeket jár be, hogy pénzt kérjen.

Amikor valakitől párezer dollárt kérsz, természetesen a legelső kérdése az lesz, hogy: „Mit fogsz tenni számomra cserébe?”

A jelöltek száma bármilyen politikai verseny elején igen magas. Aki pénzt szeretne adományozni egy politikai jelöltnek a későbbi politikai szíveségek reményében, az csak akkor fog úgy tenni, ha hiszi, hogy a jelöltje betartja az íratlan kötelezettségeit – a „társadalomellenes” szerződést, ha úgy tetszik.

A politikában, mint az üzleti életben, a hitelesség hatékonyság. Azok, akik hírnevet építettek maguknak, mint akik betartják ígéreteiket, képesek lesznek egy kézfogással üzletet kötni, ami jelen-

tősen alacsonyan tartja a költségeiket. Egyetlen újonc sem rendelkezik a hitelességgel vagy a múlttal, amellyel elérhetné ezt az irigylésre méltó hatékonyságot, így számos év során kell azt felépítenie.

Tehát biztosan tudjuk, hogy amikor egy cég pénzt ad egy politikai jelöltnek a jövőbeli politikai szívességek reményében, a politikai jelölt máris kiváló múlttal rendelkezik a politikai szívességek viszonylatában. Az efféle információt – „X János szavahihető ember!” – bizonyos közösségekben épp olyan megbízhatóan adják át, mint ahogy egy drogdílert és a termékének minőségét bizonyos másféle közösségekben.

Tehát tudhatjuk, hogy bármelyik jelölt, aki jelentős finanszírozást kap érdekcsoportoktól, egy olyan ember, aki a múltban következetesen bebizonyította „korrupciójának integritását” – mivel ha nem volna múltja, vagy következetlen múlttal rendelkezne, senki sem adna neki pénzt.

(Csak egy mellékes megjegyzés erejéig, ez egy nagyon érdekes példája annak, hogy miért is fog

működni az anarchia – nincs szükségünk az államra a szerződések betartatása végett, hiszen *maga* az állam is szóbeli szerződések alapján működik, amelyeket sosem lehet törvényes úton kikényszeríteni.)

Más szóval amikor látsz egy nevet a szavazólapon, teljesen biztos lehetsz abban, hogy az a név egy olyan emberé, akit a hosszú évek során már ki-lóra megvásároltak, és akik fizettek neki, mondjuk úgy, nem a te érdekeidet tartják a szívükön.

De eggyel tovább is mehetünk.

Mivel valahonnan jönnie kell minden pénznek, amely egy politikai rendszerben kering – a cukor-termelőknek adott dollármillióknak az adófizetők-től kell jönniük – biztosak lehetünk abban, hogy téged károsít majdnem minden előny, amely megkaparintására az érdekcsoportok törekednek. A gyógyszercégek szabadalmaik meghosszabbítását szeretnék, hogy több pénzt kérhessenek tőled. A hazai iparcégek megemelt korlátokat szeretnék az importacél ellen, hogy több pénzt kérhessenek

tőled. Ha egy állami szakszervezet további juttatásokat követel, az a te költséged lesz. Ha a rendőrség ki akarja terjeszteni a kábítószer elleni háborút, az a te biztonságodba és pénzedbe fog kerülni.

Aki a közvagyonból szeretne meggazdagodni, annak a keze a *te* pénztárcád felé nyúl.

Tehát teljesen fair és ésszerű emlékeztetnem téged, hogy a szavazólapodon látott minden név homlokegyenest ellenkezik a *te* sajátos és személyes érdekeiddel, mivel azok az emberek fizették meg őket, akik ki akarnak zsebelni téged.

A demokrácia halálának egy másik aspektusa a politikai hatalom megszerzéséhez vagy fenntartásához szükséges állami kiadások elkerülhetetlen és folyamatos növekedése.

Vegyünk példának egy polgármestert, aki második ciklusáért kampányol. Amikor első alkalommal indult, a szennyvíztisztító munkások 20 ezer dollárt adományoztak kampányának, cserébe pedig 10 százalékos béremelést adott nekik. Most, hogy második alkalommal indul, és nem adhat ne-

kik újabb 10 százalékos béremelést, semmi okuk adományozni kampányának. Tehát vagy valami más juttatást ajánl a szennyvíztisztító munkásoknak, vagy új programokkal vagy juttatásokkal hozakodik elő, amelyeket egy másik, új csoport előtt lógathat, hogy megszerezze adományaikat. Ezért jelentenek be új kiadásokat a politikai jelöltek, amikor először ringbe lépnek – az új kiadások a juttatások alig rejtett ígéretei, amelyet azoknak biztosítanak, akik adományoznak a kampányának. Egy új stadion, egy új konferenciaközpont, egy új híd, egy új művészeti program, új kulturális projektek, új lakhatási program, autópálya-bővítések, és így tovább – mindez elkerülhetetlenül és visszavonhatatlanul felemeli az állami kiadások „árvízszintjét,” és abszolút szükséges a hivatal megszerzéséhez.

Na most, a fent említett szennyvíztisztító munkások természetesen előnyben részesítenék a végleges 10 százalékos béremelést az egyszeri készpénz-bónusz helyett. Tehát mindig permanens szerző-

dést próbálnak kötni a politikai gazdáik szeszélyeinek való folyamatos kiszolgáltatottság helyett.

Ahogy folytatódik ez a folyamat, a nem önkényes kiadások aránya minden politikai költségvetésben egyre csak növekedik. Ez egy másik oka annak, miért kell mindig új kiadási előírásokat teremteniük, hogy újabb adományokat kapjanak. A pénzt nem tehetik át az egyik helyről a másikra, mivel azt véglegesen elkülönítették egy bizonyos csoport számára egy egyszeri politikai hozzájárulásért cserébe a múltban.

Ha a polgármester, aki második ciklusáért indul, úgy dönt, hogy megpróbálja visszavonni a 10 százalékos béremelést, hogy felszabadítsa a pénzt, amit valaki másnak ajánlhat a kampányhozzájárulásokért, akkor politikai öngyilkosságot követ el. Szabadon aláírt szerződést szegne meg, bemutatna a dolgozóknak, és hatalmas sztrájkot provokálna – de a saját önértékére nézve a következmény még rosszabb volna.

Emlékezz, az emberek az államkincstárból származó jövőbeli jutalomról szóló hallgatólagos szerződés alapján fognak politikai kampányoknak adományozni. Ha egy jelölt megpróbálja visszavonni az általa előzőleg adományokért cserébe kiosztott juttatásokat, nem csak az érdekcsoportok haragját vonja magára, hanem fény derül rá, mint egy ember, aki megszegi a hallgatólagos és végrehajthatatlan „szerződéseit.” Mivel ez a jelölt többé nem bízható meg abban, hogy közvagyonot adjon vissza azoknak, akik adományoknak kampányának, a kampányának érkező adományai a szeme előtt fognak szinte azonnal felszáradni, politikai pályája pedig a hirtelen végéhez ér.

Természetesen az ex-politikusokat magasra becsülik lobbistaként is, de ha ebben a polgármesterben hitét veszti egy adományozó, többé nem lesz értékes *abban* a pozícióban sem, és jelentős jövedelemtől esik el a poszt-politikai karrierjében.

Végül a zsarolás problémájával szembesül minden politikai jelölt, aki közvagyonot jutalmazott a

múltbeli támogatóira. Ha megpróbálja átjátszani bármelyik előző támogatóját, rejtélyes kiszivárogtatások bukkannak fel a médiában, amelyek az őt hatalomra juttató, becsstelen, zárt ajtók mögött lezajlott megegyezésekről beszélnek – úgyszintén véget vetve politikai karrierjének. Az összes többi jelölt pedig jámboran megveti cinikus korrupcióját, miközben természetesen nyélbe üti saját zárt ajtós üzleteit.

(Nagyon tanulságos megjegyezni, hogy a politikai kampány folyamatának két jól ismert fiktív ábrázolása – „Az elnök emberei” és a „Drót” – a jelöltet folyamatosan úgy ábrázolja, mint aki pénzért könyörög, de *egyszer* sem mutatja meg, miért kapja meg a pénzt – az adományozók motivációit. Ennek egyszerű oka van: egy eszmei politikust kívánnak ábrázolni, így nem tárhatják fel az okát, miért adnak neki pénzt. Ha a fiktív történetet a demokrácia elkerülhetetlen „törvényeivel” folytatnánk, a történet szál hirtelen megcsönkulna, vagy fény derülne a főszereplő kevésbé szimpatikus oldalára. A je-

lölt pénzt kérne, a lehetséges adományozó pedig megjelölné a cserébe kívánt szívességet. Ekkor a jelölt vagy elutasítaná, így véget vetne a kampánynak az alaptőke hiánya miatt – vagy beleegyezne, amellyel véget vetne minden felé érzett valós szimpátiánknak. Az alapigazság – mint megannyi más egy államista társadalomban – sosem vitatható meg, még az olyan műsorokban sem, mint a „Drót,” amelynek semmi problémát nem okoz megmutatni a korrupciót mindenhol máshol. Megmutathatják, ahogy egy rendőr eltöri egy kisgyerek ujját, de a politikai folyamat igaz természetének örökre rejtve kell maradnia...)

Tehát láthatjuk, hogy – legalábbis a közgazdaságtan szintjén – a demokrácia egy egyfajta lassított felvételű öngyilkosság, amelyben azt mondják neked, hogy a legmagasabb polgári erény helyeselni azoknak, akik ki akarnak rabolni téged.

Nem szeretném, hogy ez a könyv a demokrácia kritikája legyen – ehelyett, ahogy azt ezelőtt is mondtam, célom egyszerűen segítséget nyújtani

számokra, hogy megérthesd az ellentmondások számtalan sokaságát, amelyek meghúzódnak az állam által uralt társadalom logikai vagy morális védelmezése mélyén.

Ha nem is tudod, hogy a társadalom beteg, sosem fog érdekelni téged a gyógymód.

AZ ANARCHIZMUS TÁRSADALMI KIHÍVÁSAI

A hatékonyság gyanánt – a te és az én érdekedben – úgy döntöttem, hogy a lehető legrövidebbre fogom ezt a könyvet. Ha mostanra nem mutattam neked legalább néhányat a társadalmunk létező berendezkedésével kapcsolatos logikai és morális problémák közül, kétlem, hogy erre valaha is képes leszek.

Ha elfogadjuk, hogy pár kritika, amely az államizmus ellen ebben a könyvben bemutatásra került, legalább potenciálisan valamennyire érvényes, egy lényeges kérdés marad.

Ha könnyen megérted a fenti egyszerű és hatékony kritikákat – tegyük fel, a relativitáselmélet mögötti matematikához viszonyítva – akkor fel kell tenni a kérdést:

„Miért nem hallottad még soha ezeket a kritikákat?”

Ez a kérdés nagyobbat üt, mint amekkorának tűnik.

Ha felvetem a vádat, miszerint társadalmunk jelenleg az erőszak, az irányítás és brutális büntetés alapelvei mentén rendeződött be, viszont soha nem hallottad eddig ezt az érvet, a több tízezer értelmiségi, professzor, médiában szereplő szakértő, író és a többi buzgó tehetség ellenére, akkor lennie kell egy oknak – vagy az okok sorozatának – miért áll fenn ez az egyetemes hallgatás.

A megdöbbenő új elméletek bizonyításának mércéjét pontosan olyan magasra kell tenni, amennyire könnyen érthetőek azok az új elméletek. Nagyon nehezen érthető új elméleteket egyszerűbb elfogadni, mint ami potenciálisan igaz, egyszerűen nehézségük miatt. A nagyon könnyen érthető új elméletek viszont egy sokkal magasabb akadállyal szembesülnek, mivel meg kell magyarázniuk, miért

nem került eddig sor a megértésükre, megvitatásukra vagy elterjesztésükre.

Ebben a végső szakaszban arról fogok beszélni, hogy a véleményem szerint miért nem vitatják meg soha nyíltan az anarchizmust – hanem valójában megvetik, félik és kigúnyolják azt – és prezentálom a szerintem érdekes paradoxont, amely az, hogy *annak a foka, amennyire az anarchizmus a beszélgetéseken kívül marad, pontosan annak a foka, amennyire az anarchizmus kétségtelenül működni fog.*

AZ ANARCHIZMUS ÉS AZ AKADÉMIA

Vessünk egy pillantást az akadémiára, a bölcsészetre fókuszálva, ahol az anarchizmus egy lehetséges téma lehet – olyan helyeken, mint a politikatudomány, történelem, filozófia, szociológia, és a többi.

Igaz, hogy pár értelmiségi sikeres karriert tudott magának, miközben szimpátiát fejezett ki az anarchizmus iránt – a baloldalon itt van nekünk Noam Chomsky példája; a libertárius táborban itt van Murray Rothbard példája. Viszont az akadémikusok döntő többsége egyszerűen a szemét forgatja, ha valaha felmerül az anarchizmus témája, mint az erőszak-alapú társadalmak életképes alternatívája.

Hogy ezt megértsük, a legelső dolog, amit meg kell látnunk az akadémiáról az, hogy mivel nagy-

mértékben az államok pénzelik, a kereslet mértéktelenül felülmúlja a kínálatot. Más szóval sokkal több ember szeretne akadémikus lenni, mint ahány munkahely van az akadémián.

Általában az történnek az ilyen helyzetekben – ha az akadémia a szabadpiac része volna – hogy a bérek és juttatások addig a pontig csökkennének, ameddig egyensúlyt érnek el.

Jelen pillanatban az akadémikusok több hónap szabadságot kapnak a nyáron, nem elnyomó kurzusmennyiség alatt dolgoznak, és gyakorlatilag lehetetlen őket kirúgni, miután elérik a tenure-t [a határozatlan idejű munkaviszonyt], napjaikat olvasással, írással és az eszmék megvitatásával tölthetik (amelyet számosan hobbinak vélnénk), konferenciákra utaznak mások által fizetett költségekkel, magas szintű társadalmi tiszteletnek örvendenek, fizetett alkotói szabadságot kapnak és a nagy értékű juttatások teljes skáláját, választhatnak a kényelmes nyugdíj és az akadémiában való további

részvétel között, ahogy jónak látják – és sokszor hat számjegyű fizetést kapnak.

Az akadémikusok számára nyújtott nem monetáris juttatásokat tekintve egy szabadpiacon a bérek meredeken lezuhannának, vagy emelkednének a munkahelyi követelmények. Viszont mivel az akadémikusok – főképp az Egyesült Államokban – gyakorlatilag egy államilag hatalmas mértékben pénzelt szakszervezet védelme alatt dolgoznak, ez nem történik meg.

Mivel a munka a természetéből fakadóan annyira kívánatos számtalan ember számára, így hatalmas kereslet alakul ki, ahol a kvalifikált jelentkezők tucatjai tolakodnak minden egyedi állástért. Mint Angelina Jolie egy szórakozóhelyen, azok, akik a legtöbbet képesek ajánlani, óriási mértékben fognak válogatni.

Illetve mivel az akadémikusokat nem lehet kirúgni, ha egy tanszék egy kellemetlen, bajkeverő, nehéz természetű vagy egyszerűen nyugtalanító embert vesz fel, akkor azzal a döntésükkel kell él-

niük az elkövetkező 30+ évben. Ha a válás lehetlenné válik, az emberek sokkal óvatosabban fognak kompatibilis házastársat választani.

Ez az egyszerű és alapvető magyarázata az akadémia világában fellelhető udvariasságnak és kedélyességnek. Kötekedő emberek, vagy akik kényelmetlen kérdéseket tesznek fel, vagy akik alapelvekből érvelnek és így eliminálják a végtelen vitázást, vagy akik álláspontja kérdőre vonja a körülötük levő emberek értékeit és etikáját, egyszerűen nem kapnak állást.

Egy szabadpiaci helyzetben az eredeti és kihívó gondolkodás nagyon is érdekelné a hallgatókat, akik kétségtelenül fizetnének prémiumot, hogy ily módon szellemi stimulációban részesüljenek. Viszont mivel az akadémia finanszírozásának döntő többsége az államoktól származik, a hallgatók gyakorlatilag sehogyan nem képesek hatással lenni a professzorok alkalmazására.

Képzeljünk el egy nagyravágyó anarchista, diplomás hallgatót.

Az egyetemi évei során kényelmetlen kérdések feltevésével fogja bosszantani professzorait és irritálni hallgatótársait, amelyeket nem tudnak megválaszolni. Ha az erőszakról beszél, amely az állami finanszírozás gyökere, akkor a nyílt képmutatás vádjának teszi ki magát – amelynek bőséges kínálatáról biztosíthatlak – hiszen állami pénzt fogad el az államilag finanszírozott egyetemi oktatás formájában.

A professzorai ellen megfogalmazott implicit kritikája – hogy erőszakkal pénzelik és biztosítják őket – igen idegesítő lesz számukra. Bár ez az anarchista talán képes lehet átküzdeni magát elégedetlen útján egy diploma megszerzéséig, nehezen fog bármiféle ajánlólevelet szerezni professzoraitól, hogy felvételt nyerjen egy mesterszakra. Ha egy professzor a jelentkező anarchizmusáról beszél ajánlólevelében, bárki, aki elbírálja a levelet, teljesen összezavarodik attól, hogy miért tesznek ilyen ajánlást – amely folytán értékét veszti minden jövőbeli ajánlólevél a szóban forgó professzortól.

Ha az anarchistát ajánló professzor úgy találja, hogy jövőbeli ajánlásai felé nagyobb szkepticizmust táplálnak, akkor igen hamar elterjed a híre annak, hogy a professzor kurzusát felvenni és ajánlólevelet kapni tőle egyenlő a halál csókjával egy akadémiai aspiráns számára.

Tehát a professzor kurzusai hallgatóságának rejtélyes fogyatkozásával találja szembe magát, amely nem segít a karrierjén, finoman fogalmazva.

Ha a professzor nem említi a jelentkező anarchizmusát, a sorsa még rosszabbra fordul, hiszen még több időt pazarolnak majd el egy olyan jelentkező meghallgatásával, akit igazából senki sem szeretne. Az ajánlólevél fogadó végén levő emberek egyáltalán nem fogják elhinni, hogy a professzor nem tudta, hogy a hallgató anarchizmusa egy tényező, és *kevésbé* fogják pozitív fényben vizsgálni a professzor jövőbeli ajánlásait.

Tehát egy akadémikus, aki ajánlólevelet ír egy olyan diáknak, akinek nézetei nyugtalanítók vagy zavarba ejtők, saját értékét ássa alá a jövőbeli hall-

gatói számára, miközben semmiféle haszonhoz nem jut. Biztosan feltehetjük, hogy egy akadémikus, aki elérte a professzori rangot – akár a tenure előtt is – nem vak saját hosszútávú önérdékére nézve.

Ha ez az anarchista valahogy mégis képes lenne bejutni egy mesterképzésre, ugyanazok a problémák jelennének meg, csak épp sokkal rosszabbak lennének, mint a diplomaképzése. Aki mesterképzésen vesz részt – főképp a bölcsészeten – többnyire azzal a kimondott céllal van ott, hogy helyet biztosítson magának az akadémián. Más szóval nem az igazság hajthatatlan felderítése miatt van ott, hanem hogy kapcsolatot építsen ki professzoraival, elvégezze a kutatást, ami miatt felfigyelnek rá, és elérje azt a jóváhagyást a felettük levőktől, amely löketet ad neki a létra következő fokán.

Tehát amikor az anarchista elkezd beszélni az elméleteiről, vagy passzív vagy agresszív ellenségességgel fog szembesülni a körülötte levőktől, akik irritáló és kontraproduktív időpazarlóként fognak tekinteni rá. Hogy elméletei igazak-e vagy

sem az igazából lényegtelen – a valóság az, hogy az elméletei aktívan akadályozzák azt az akadémiai siker elérését, amiért az emberek a tanteremben vannak.

Továbbá, mivel az anarchista azt állítja magáról, hogy látja a legmélyebb motivációkat a kinyilvánított önérdekek egyetemes álarca alatt – viszont *nem* látja a mesterképzésen körülötte levők legmélyebb motivációit – így csökönyösen vaknak fog tűnni. „El kellene hinned az igazságot,” mondja, anélkül hogy látná, hogy ezek az akadémiai aspiránsok nem az igazságért vannak ott, hanem egy akadémiai állásért. Más szóval *ő maga* éppúgy kerüli az igazságot, mint ők.

Ráadásul azzal, hogy folyamatosan arra emlékezteti az embereket, hogy általánosságban a társadalmat – és kiváltképp az akadémikusokat – erőszakkal finanszírozzák, az anarchista aktívan megsért mindenkit maga körül. Nagyon kevés ember van, aki képes elnyelni a gonosszal és a korrupció-

val szembeni vakság erkölcsi vádját, és képes nyitottsággal és kíváncsisággal visszatérni.

Ha az anarchistának igaza van, akkor a profeszszorok korrupciók, az akadémiai aspiránsoknak pedig el kellene hagyniuk pályájukat, és át kellene vándorolniuk a magánszektorba, vagy egyéni vállalkozóvá kellene válniuk, vagy valami ilyesmi. Viszont ezek az emberek már éveket és több százezer dollárnyi elvesztett jövedelmet fektettek az akadémiai pozíciójuk megszerzésébe. Nyilvánvalóan nem szeretnék állást a szabadpiacon, hiszen egy bölcsész mesterképzésben vesznek részt – és ha ki lépnek a programból, az általuk felhalmozott értékek jelentős része eltűnik.

Ezt a folyamatot sokkal tovább is vizsgálhatnánk, de vessünk véget neki ennél a pontnál.

Képzeljük el, hogy egy határozatlan idejű munkaviszonnyal rendelkező akadémikus elolvassa ezt a könyvet és egyetért a benne foglalt érvek legáltalább lehetséges érvényességével. Nem igazán kell

félnie attól, hogy kirúgják, szóval miért ne tenné fel ezeket a kérdéseket munkatársainak?

Nos, mivel ezekkel a kérdésekkel hitelét vesztené munkatársaik szemében, azt tanúsítaná, amit „rossz ítélőképességnek” neveznek (és valamilyen módon nem tévednének!) és igen káros hatással lenne lehetőségére, hogy munkáit publikálják, hogy beszédet mondjon konferenciákon, hallgatókat vonzzon magához és kedélyes munkahelyi légkört élvezzen társaival.

Tehát saját élvezetét, karrierjét és érdekeit károsítaná, anélkül, hogy megváltoztatná bárki gondolkodását az anarchizmussal kapcsolatban – szóval miért cselekedne így?

Amikor egy környezet korrupt, a racionális önérdék is automatikusan és megválthatatlanul korrupttá válik. Ezt a politika birodalmában egyszerűen láthatjuk, de nehezebb meglátni az akadémia világában.

Mielőtt nekikezdttem ennek a szekciónak, azt mondtam, hogy egy érdekes paradoxont fogok

prezentálni, amely az, hogy *annak a foka, amennyire az anarchizmus a beszélgetéseken kívül marad, pontosan annak a foka, amennyire az anarchizmus kétségtelenül működni fog.*

Az anarchizmus lényegében azon az alapvető tényen nyugszik, hogy *nem szükséges az erőszak a társadalom megszervezéséhez. Az erőszak az önvédelem formájában elfogadható, természetesen, de az erőszak kezdeményezése nem csak erkölcsileg gonosz, hanem kontraproduktív is pragmatikus szempontból.*

Az anarchizmus – legalábbis ahogy én állok hozzá – nem a hajthatatlan pacifizmus egy formája, amely minden kényszerítő választ elutasít az erőszakra. Az én megfogalmazásomban egy anarchista társadalom az, amely tökéletesen erőteljes és alkalmas mechanizmusokkal rendelkezik az erőszakos bűncselekmények ellen, a bűnözők központosított csoportja nélkül, amelyet államnak hívnak. Ami azt illeti, egy anarchista társadalom kétségtelenül sokkal proaktívabban és előnyösebben fog

bánni az erőszakos bűncselekményekkel, mint a most létező rendszerünk, ami sokkal többet tesz az erőszak és bűnözés provokálásáért, mint azért, hogy csökkentse vagy ellenezze azt.

Az anarchisták látják a hallgatólagos és önkéntes társadalmi szerződések erejét, illetve mind a pozitív ösztönzők erejét, mint a fizetés és szakmai siker és a negatív ösztönzők erejét, mint a társadalmi rosszallás, a gazdasági kizárás és a nyílt száműzés.

Tehát nagyon érdekes módon, minél inkább *kizárják* az anarchizmust a társadalmi beszélgetésekből, annál nagyobb hitet táplálhatnak az anarchisták saját megoldásaik gyakorlatiasságában.

Az akadémia birodalmában nyilvánvalóan nincs semmilyen központi kényszerítő bizottság, amely lelő vagy bebörtönöz bárkit, aki pozitív fényben tünteti fel az anarchizmust – nincs „állam” az egyetem birodalmában, a „szabályokat” mégis egyetemesen tisztelik és betartják, spontán módon, központi tervezés nélkül, koordináció nélkül – és erőszak nélkül!

Az irónia még nagyobbá válik a politika birodalmában, ahol egyetemesen érvényre juttatják a zárt ajtók mögött megkötött politikai üzletek implicit „szerződéseit” a korrupció pozitív szelekciójának folyamatán át, amely során azok, akik nem „fizetik ki” a hozzájárulóikat, automatikusan kizárásra kerülnek a rendszerből.

Tehát mind az akadémia, mind maga az állam anarchisztikus alapelveken működik, amely a spontán önszerveződés és az íratlan szabályok betartása, erőszakra való támaszkodás nélkül.

Egy valóban állam nélküli társadalom, amelyben az ilyen szabályokat írottá és nyíltan szerződésessé tehetik, még hatékonyabban működne.

Más szóval ha az anarchizmusól nyíltan beszélnének az állam által pénzelt akadémiaán, nagyon valószínű lenne, hogy az anarchizmus sosem működne a gyakorlatban.

Ha a demokrácia kikényszeríthetetlen korrupciója nem „működne” olyan jól, az jelentős csapás lenne az anarchizmus gyakorlati hatékonyságára.

AZ AKADÉMIKUSOK ÉS AZ ÖNKÉNTELVŰSÉG

Az akadémikusok hatalmas kihívással szembe-
sülnek – főképp a közgazdaságban – amely a nyílt
kétszínűség vádja.

A közgazdászok majdnem egyetemesen támo-
gatják a szabad kereskedelmet, viszont természet-
esen a legtöbb közgazdász állam által pénzelt vagy ál-
lam által támogatott intézetekben dolgozik, mint az
egyetemek, a Világbank, az IMF és a többi – és ki-
váltképp az akadémián elképesztően hatalmas be-
lépési korlátok mögött bújnak meg az intézménye-
sített protekcionizmus formájában, és a tenure által
védelmezik magukat a piaci erőktől.

A közgazdászoknak számos szofisztikált vála-
szuk van a kérdésre, hogy miért – ha az önkéntes-

ség és a szabad piacok annyira jó dolgok – zárják ki *magukat* a szabadpiac huzavonájából.

Mindenekelőtt, érvelnek az akadémikusok, egy propozíció igazságát nem az megfogalmazó integritása határozza meg (ha Hitler azt mondja, hogy kettő meg kettő egyenlő négygel, nem ellenkezhetünk azzal, hogy ő gonosz). Másodsorban, számos akadémikus azt fogja mondani, hogy ők csupán *megörökölték* a rendszert az előző akadémikusoktól, és ezeket a nézeteket vallották mielőtt tenure-t kaptak. Harmadjára pedig úgy érvelhetnek, hogy igazából lehetséges, hogy elveszítsék munkahelyüket, ha tanszékük bezár, és a többi.

Ezek mind nagyon érdekes érvek, és úgy gondolom érdemesek a figyelmünkre, de lényegében irrelevánsok az akadémia kérdésére vonatkozóan.

A képmutató értelmiségiek gyakori védelme azt mondani, hogy az érveiket nem lehet megítélni saját ellentmondásos viselkedésük alapján, hanem önállóan kell kezelni őket – de ez az érv *igazán* fárasztóvá válik egy idő múlva.

Hogy lássuk, mit értek ezalatt, képzeljünk el egy Bob nevű embert, aki azt állítja, hogy életének egyetlen szakmai célja arra motiválni másokat, hogy az ő diétáját követve lefogyjanak. Folyamatosan kijelenti, hogy nagyon fontos vékonynak lenni, és kizárólag az ő diétája fog vékonytá tenni téged – viszont furcsa módon Bob kórosan elhízott marad!

Való igaz, hogy nem vagyunk képesek abszolút megítélni Bob diétájának hatékonyságát és értékét kizárólag az alapján, ő mennyit nyom – de empirikusan megítélhetjük, hogy *Bob* hisz-e a saját diétájának hatékonyságában és értékében.

Az élet rövid, és minél gyorsabban képesek vagyunk pontos döntéseket hozni, annál jobban járunk.

Képzeld el, hogy ma délután megállít az utcán egy kócos és szagos ember, és felajánlja szolgálatait, mint pénzügyi tanácsadó, de azt mondja, hogy a hívásaidat nem tudja fogadni, mivel miután csődbe ment, arra kényszerült, hogy autójában éljen. Bi-

zonyára logikailag igaz, hogy nem használhatjuk empirikusan a helyzetét arra, hogy megítéljük a pénzügyi tanácsai értékét – de a következőt biztosra tudjuk: *vagy követte saját pénzügyi tanácsait, amelyek nyilván katasztrófába torkolltak, vagy nem, ami azt jelenti, hogy nem hiszi, hogy azok értékesek vagy igazak.*

Tehát pusztán a hatékonyság érdekében sosem bérelnél fel egy ilyen koldust a bizalmas pénzügyi tanácsadódnak – félig azért sem, mert abszolút nem veszi észre, milyen hatással van a hozzáállása a hitelességére. Talán nem veszi észre, mit gondolsz majd róla a megjelenése alapján? Ha nem veszi észre, hogyan jelenik meg a szemedben, ez úgyszintén a valóságtól való szinte teljes eltávolodását mutatja.

Ugyanígy, ha kizárólag alsónadrágot, két ruhasípeszt és egy tésztaszúrórt, viselve jelenek meg egy állásinterjún, nyilván igaz, hogy nem lehet objektíven a ruhaválasztásom alapján megítélni a szakmai tudásom minőségét – de a *teljes* ítélőképességem

bizonyára kétségbe vonható bizonyos mértékben, finoman fogalmazva.

Ha nem követed a saját tanácsodat, abból a tényből kifolyólag nem mondhatom helytelennek a tanácsodat, de biztosan kijelenthetem, hogy *te* helytelennek gondolod a saját tanácsodat, és ezáltal teljesen racionális döntést hozol annak értékéről.

Az akadémikusok azt állítják, hogy a tanításait arra tervezték, hogy valamilyen hatással legyenek a való világra, amit onnan tudunk, hogy folyamatosan panaszkodnak azért, mert a kormány figyelmen kívül hagyja a gazdasági tanácsait. Más szóval frusztráltak, mivel a politikusok folyamatosan a személyes karriercéljaikat választják az objektíven értékes tettek és döntések helyett.

Ha el szeretnék adni egy diétáskönyvet, és kórosan túlsúlyos vagyok, az nyilvánvalóan teljesen aláássa a hitelességemet. Mi tehát a legjobb módja a hitelességem növelésének? Vajon a végtelen pa-

naszkodás, hogy az emberek egyszerűen nem hisznek a diétámban?

Természetesen nem.

Az egyszerű megoldás az, ha a saját igyekezeteimet arra alkalmazom, ami felett valós hatalmam van – a saját étrendemre – és *abbahagyom mások nyaggatását, hogy tegyék azt, amit én nyilvánvalóan nem akarok megtenni.*

Így igazából *több* hitelességre tehetek szert, mint amennyivel rendelkeznék, ha természetemnél fogva vékony lennék. Mivel a legtöbb ember, aki diétázni akar, túlsúlyos, egy ember, aki a saját diétáját követve jelentős mennyiségű súlytól szabadul meg – és nem szedi fel újra – *még több* hitelességgel rendelkezik.

Mit jelent ez az akadémikusok birodalmában?

Nos, gyakorlatilag minden közgazdász elfogadja azt, hogy a szabad kereskedelem a gazdasági interakciók szervezésének legjobb módja – tehát hatalmas kollektív előnnyel bírnak olyan értelemben, hogy közös eszmékben hisznek, ami aligha igaz a

politikusokra és más csoportokra, akiket a közgazdászok kritizálnak, mert képtelenek a gyakorlatba ültetni a szabad kereskedelmet.

Ha a közgazdászok úgy hiszik, hogy a gazdasági interakciók szervezésének legjobb módja a szabadpiaci önkéntesség – és nyilván sokkal nagyobb hatalmuk van a *saját* karrierjük felett, mint a kormányok felett – akkor arra kellene törekedniük a lehető legkeményebben, *hogy azokat az alapelveket a saját szakmájukban alkalmazzák*. Leadni a saját túlsúlyukat, úgymond, ahelyett, hogy vég nélkül nyaggatnának másokat, hogy olyan diétát kövessenek, amit ők maguk elutasítanak.

Tehát ahelyett, hogy egy önkéntes szabadpiac erényeiről és értékeiről beszélnének – azzal a nyílt céllal, hogy megváltoztassák mások véleményét – a közgazdászoknak össze kéne ülniük és a *saját* szakmájukat kellene megváltoztatniuk, hogy a szakmájuk azokat az értékeket reflektálja, amelyeket másoktól elvárnak.

Így elvégezhetik az összes kutatást, gondos jegyzeteket írhatnak és tanulmányokat publikálhatnak, amelyben leírják egy szervezet reformálásának folyamatát a tagjai által általánosan elfogadott értékek alapján. Megérné feljegyezni egy ilyen nemes cél elérésének kihívásait és buktatóit útmutatás gyanánt másoknak.

Továbbá mivel a közgazdászok mind úgy hiszik, hogy a szabad kereskedelem növeli a minőséget és a produktivitást, csoportként megmérhetnék a közgazdász szakma minőségét és produktivását a szabadpiac és az önkéntesség bevezetése előtt és után. Ez egy hatalmas értékű kutatás lenne, és empirikusan is alátámasztaná a protekcionizmus eltörlésének érvét egy szakmán belül.

Mivel az akadémikusok nagyon szeretnének hatással lenni a külvilágra, e cél elérésének messze a legjobb módja, ha reformálják a saját szakmájukat, hogy azokat az értékeket tükrözze, amelyet csoportként vallanak. Ezután hozzájárulhatnak saját tapasztalataikkal – ezen felül integritásukkal – a

kormány és egyéb szervezetek reformálásának sokkal nagyobb kihívásaihoz.

Igen érdekes, hogy a közgazdászok – legalábbis az én limitált ismereteim szerint – gyakorlatilag végtelen mennyiségű tanulmányt produkáltak a protekcionizmus negatív hatásairól *minden elképzelhető területen, kivéve az övéken.*

Ha a közgazdászok *valóban* nekiállnak megreformálni a szakmájukat a közösen vallott értékeik alapján, egy ilyen forradalom vagy sikerrel jár, vagy nem.

Ha a forradalom sikerrel jár, az akadémikusok rendelkezni fognak az elméleti ismeretekkel, az empirikus bizonyítékkal és a szakmai hitelességgel ahhoz, hogy sokkal nagyobb sikerrel prezentálják a szabad kereskedelem melletti érveiket másoknak,

Ha a forradalom nem jár sikerrel, akkor a közgazdászoknak nyilván fel kell adniuk annak álcáját, hogy az érveik valaha is hatással lehetnének a külvilágra, és nekikezdekhetnek saját szakmájuk beszüntetésének, hiszen fény derülne arra, hogy szakmá-

jük nem több közönséges csalásnál – egy olyan „diéta” árusításánál, amelyet lehetetlen követni.

Ha a közgazdászok képtelenek elérni az értékeknek való megfelelést a saját szakmájukban, ahol nagyon hasonló metodológiát használnak, ugyanazokat a célokat vallják és ugyanazt a nyelvet beszélnek, akkor más szakmákat kérni – jóval nagyobb akadályokkal – hogy reformálják magukat, az nyilván nevetségesen képmutató, és alapjában véve hamis.

Biztos vagyok benne, hogy a közgazdászok sokkal több személyes és szakmai integritással rendelkeznek, minthogy hamis megoldásokért fogadjanak el pénzt, amelyeket sosem lehet a gyakorlatba ültetni.

Tehát alig várom, hogy ezek a közgazdászok megfogadják a saját tanácsukat, és reformálják a saját szakmájukat, ahol *valódi* hatalommal bírnak, hogy megmutassák másoknak, hogy meg lehet tenni – és miképp lehet megtenni, illetve hogy

csoportként valóban elérjék azokat a célokat, amelyeket nemesen legfőbb motivációjuknak vallanak.

Mit gondolsz, mi az esélye annak, hogy ez meg fog történni?

Ezért nem hallottál soha az anarchizmusról.

AZ ANARCHIA ÉS A SZOCIALIZÁCIÓ

Az emberi lények arra termettek – és természetesen egyáltalán nem gondolom, hogy ez rossz dolog – hogy kiemelkedően kiválóak legyenek a költség–haszon forgatókönyvek átgondolásában. Ez a képesség a szerves élet minden formájának alapvető adottsága, hiszen akik képtelenek átgondolni ezeket a forgatókönyveket, azokat egyhamar ki-
gyomlálják a génállományból – az emberi lények viszont megdöbbenően briliáns fogalmi szinten rendelkeznek ezzel a képességgel.

Ha eljutottál eddig a könyvben, el tudok mondani rólad legalább pár dolgot. Nyilvánvalóan kíváncsi vagy és nyitott, és nagyrészt nem sértenek meg az eredeti érvek, mindaddig, amíg azok a racionalitásra törekednek. Erősen kétlem, hogy az

akadémián dolgozol – vagy ha mégis, teljes mértékben arra számítok, hogy pár órán belül hosszú, korlátolt és lekezelő támadások jelennek meg az érveim ellen a beérkező üzeneteim között vagy a blogomon.

A potenciális akadémikusok a tapasztalataim szerint megváltoztathatatlan ellenségességgel viszonyulnak ahhoz, amit csinálok, mivel igen kínzó helyzetbe kerülnek tőle (ez kiváltképp igaz az „Egyetemesen Preferálandó Viselkedés: A világi etika racionális bizonyítása” könyvemre).

A feltörekvő akadémikusoknak azt kell hinniük, hogy az igazság keresése motiválja őket, nem pedig a tenure. Mivel akadémiai mestereik kegyébe kell férközniük, azt is hinniük kell, hogy a profeszszoraikat is az igazság keresése motiválja, nem a hatalom, a fizetés és a tenure. Becsülettel megadhatjuk magunkat egy erkölcsös tanítónak; nem adhatjuk meg becsülettel magunkat egy erkölcstelen tanítónak.

Ha az akadémia az igazság kereséséről szól, akkor a saját hozzájárulásaimnak fel kellene kelteniük legalább valamennyi figyelmet, ha más nem, a laikusoknál elért sikereim végett. Viszont egy fel-törekvő diplomáost még annak a *gondolatától* is extrém szorongás fog gyötörni, hogy felhívja a professzorai figyelmét néhány munkámra, mivel tudja, mi lesz a reakciójuk – megvetés, elutasítás, cinikus nevetés vagy mesterkélt meglepettség – illetve mivel azzal, hogy a professzoraihoz viszi a munkámat, aláássa az akadémiai karrierjét.

Tehát amit csinálok az kínzó, főképp a mester-szakos hallgatók számára, mivel felfedi előttük az akadémia valóságát, ami az, hogy az akadémia java-részt nem az igazság kereséséről, hanem a befolyás és a szívességek becserkészéséről szól, illetve a karriercélok hajszolásáról – elkerülhetetlenül az igaz-ság rovására.

Amikor erre fény derül, fél évtized vagy annál is több idő munkája, amely egy Ph.D. megszerzéséhez szükséges, olyan sivataggá válik, amely túl nagy

éreződik az átkeléshez. A munkám által előidézett szorongás és kétségbeesés félelmet és ellenségességet kelt – és sokkal egyszerűbb rajtam kitölteni azt, mint kétségbe vonni az akadémiai rendszert vagy a professzorokat, akik helyeslésétől függenek ezek az erkölcsi hősök.

Továbbá a körülöttük levő rendszer erkölcsi gyökereinek megkérdőjelezése egyszerűen a saját kirúgásukat eredményezi a rendszerből (mint ahogy az anarchista elmélet azt megjósolja) és semmilyen módon nem fogja megreformálni a rendszert, vagy megváltoztatni bárkinek a véleményét benne, vagy emelni a tanítás minőségét. Tehát akik ott maradnak, elkerülhetetlenül azt a megnyugtató hazugságot mondják majd maguknak, hogy a rendszer tényleg hibás, de kilépni belőle egyenlő volna azzal, ha az ember úgymond elhagyná az őrhelyét, tehát a célszerű és erkölcsös tett végig küzdeni rajta és emelni a tanítás színvonalát a jövőben, amennyire csak lehet.

Természetesen mindez teljesen lehetetlen, de ez a kínzó mitológia segít az átlagos hallgatónak álomra hajtania fejét.

Azért beszélek ezekről a számításokról, mert mindannyian szembesülünk ezzel a választással, amikor olyan megdöbbentő és előre nem látott érveléssel szembesülünk, amelyet nem tudunk cáfolni. Az igazán zseniális képességünk, mellyel költségeket és hasznot számolunk, azonnal beindul, és egy sorozat szillogizmussal áll elő, mint a következők:

- Az anarchista érvek érvényesek, DE...
- Soha semmilyen befolyásom nem lesz az állam eltörlésére az életem során;
- Frusztrálni, megdöbbenteni és elidegeníteni fogom a körülöttem levőket, ha felhozom ezeket az éveket;
- Semmilyen hatással nem leszek a körülöttem levők gondolkodására;
- Ha az embereknek az általam hozott igazság és a saját illúzióik között kell választaniuk, egy pil-

lanat gondolkodás nélkül megszabadulnak tőlem is és az igazságtól is.

- Tehát elidegenítettem magamat a körülöttem levőktől egy olyan célért, amit sosem érhetek el.

Az efféle számítások gyorsan átfutnak az agyunkban, irritációt okozva azok ellen az érvek ellen, amelyeket sosem lehet nyíltan kifejezni, és félelmet az ember szociális és szakmai kapcsolatai igazságának további felkutatása iránt.

A társadalom valójában az elfogadott premiszák vagy érvek ökoszisztémája, melyek általában a tradícióra alapulnak. Akik elfogadják ezeknek az érveknek az „igazát,” jelentősen könnyebnek fogják találni az útjukat a társadalmi infrastruktúrában; nem kérik az embereket, hogy valóban *gondolkodjanak*, nem hoznak másokat kényelmetlen helyzetbe kellemetlen igazságokkal, így amit a világban beszélgetésnek neveznek, az jobban hasonlít két egymással szembe helyezett tükörrre – az üres tü-

körképek keskeny végtelenjére, ha megengeded számomra ezt a hasonlatot.

Amikor új érv próbál belépni a társadalom szellemi véráramába, azok, akik tétjeiket az eddigi hitrendszer fennmaradására tették, úgy reagálnak, mint bármilyen biológiai védelmi rendszer reagálna: a *támadás* és *elszigetelés* kombinációjával.

Amikor fertőzést kapsz, az immunrendszered először megpróbálja kiölni a baktériumot; ha képtelen rá, megpróbálja elszigetelni azt, és kemény héjat vagy cisztát képez a fertőzés körül.

Hasonlóképp, amikor egy új eszme „megfertőzi” a társadalmi gondolkodás ökoszisztémáját, az értelmiségiek először megpróbálják figyelmen kívül hagyni, majd megpróbálják „kiölni,” az érzelmi manipulációs trükkök hatalmas tárházával, mint a megvetés, a szemforgatás, a cinikus nevetés, agresszió, sértések, lekezelés, *ad hominem* támadások, és a többi.

Ha ezek az agresszív taktikák valamilyen oknál fogva nem működnek, akkor a tartalék hadállás

megpróbálni „elszigetelni” azokat, akik támogatják az új paradigmát.

Ezek a taktikák annyira megdöbbentően hatékonyak, hogy száz vagy ezer évek eltelhetnek új, jelentős szellemi mozgalmak és vívmányok között. A nyugati gondolkodás utolsó nagy ugrása a Felvilágosodás alatt történt, több évszázaddal ezelőtt, amikor felbukkantak a szabadpiac és a tudományos módszer erejének és érvényességének új eszméi. (A „demokrácia” és „az állam és az egyház szétválasztása” nem voltak új eszmék, hanem a római jogtudományból örökölték őket, amelyek a 14. század után bukkantak elő, a városok megjelenésével, és az abból következő részletes polgári törvények szükségességével.) Azóta történt néhány drámai emelkedés a személyes szabadság területén – név szerint a rabszolgaság eltörlése és a tulajdonjogok kiterjesztése nőkre, de a 20. században az emberi gondolkodás legtöbb „új” fejlődése törzsi visszazuhanás volt, amelyek az elméletben irracionálisak, a gyakorlatban gonoszak voltak, mint a fasizmus,

kommunizmus, szocializmus, kollektivizmus, és a többi.

A társadalom a megkérdőjelezhetetlen axiómák meglehetősen merev készletének elfogadásával „él túl.” Ha az emberek elkezdik babrálni ezeknek az axiómáknak a gyökereit, először figyelmen kívül hagyják, aztán megtámadják, végül elszigetelik őket. Az egyéneknek szinte semmi lehetőségük nincs ledönteni ezeket a központi axiómákat életük során – így az igazság és a racionalitás melletti valamennyire „irracionális” elkötelezettség szükséges ahhoz, hogy az ember ezt az utat válassza.

Ez ismét egy olyan dolog, amit tudok rólad...

Szókratész úgy jellemezte magát, mint egy zümmögő „böglyöly,” aki kitartó kérdezősködésével idegesített másokat a társadalomban – de őt is zavart egy belső „böglyöly,” aki folyamatosan nyaggatta őt ugyanezen problémákkal.

A hatalmas kényelmetlenséget tekintve, amelyet a társadalmi axiómák kérdőre vonása eredményez, biztosra tudom, hogy téged is megszállt egy

ilyen belső „szókratikus daimon,” ami nem hagy nyugodni az irracionalitással szemben, vagy megelégedni a létfontosságú kérdésekre adott álválaszokkal.

Most, hogy felnyitottam a válaszok potenciális lehetőségét az elmédben, tudom, hogy újra vissza fogsz térni hozzájuk, már-már önkéntelenül, felbolygatva őket gyengeség után kutatva – a racionalitással és bizonyítékokkal való következetesség iránti egyfajta megszállottságod vagy mániád miatt.

Nagyon kevesen vannak közülünk, akik egy rawlsi helyzetben térdre borulnának a születésük előtt és követelnék, hogy megkapják ezt a filozófiai igazságok iránti obszesszív–kompulzív elkötelezettséget. A magas szintű társadalmi kényelmetlenséget, a belőle fakadó szorongást, ellenségességet és elszigeteltséget tekintve, illetve a szinte teljes bizonyosságot, hogy nem fogjuk látni az általunk elfogadott igazságot, egyfajta mazochizmusnak tűnik újra megnyitni az érveket, amelyeket mindenki más bizonyítottnak és erkölcsösnek gondol. Ennyi

erővel detektív is lehetnénk, aki kérdőre von egy ügyet 200 szemtanúval, beismerő vallomással és egy füstölgő fegyverrel. Mint ahogy ezt a detektívet is idegesítőnek, irracionálisnak és furcsának találnák...

Nos, biztos vagyok benne, hogy érted a helyzetet, mivel a helyzetben *élsz*.

Tehát ahogy megpróbáljuk megválaszolni a kérdést, miért merülnek az emberek hallgatásba és miért nem vizsgálják meg ezeket az eszméket, amikor racionálisak és viszonylag egyszerűen érthetőek, akkor láthatjuk, hogy ezeknek a problémáknak a tisztán *gyakorlati* költség–haszon számítása, vagy az akadémián vagy az ember saját szociális körében, minden ésszerű embert ahhoz vezet, hogy elkerülje ezeket a gondolatokat, mint ahogy egy sziszegő kobrát is távol tartanánk magunktól.

Természetesen a társadalom azért fejlődik akármennyit is, mert a gondolkodó férfiak és nők legalább látszólag tiszteletüket fejezik ki a racionalitás és a bizonyítás alapelvei előtt.

A társadalmi diskurzus korrupciója és hamissága, amely az államilag finanszírozott intellektualizmus elkerülhetetlen következménye, egy mérhetetlenül hatalmas és látszólag elsöprő „front,” amely örökre visszatarthatja a központi premisszák racionális vizsgálatát.

Az akadémikusok számára sajnálatos módon – bár számunkra szerencsésen – az internet megjelenése valamennyire lecsökkentette az elszigetelés veszélyét, tehát azok közülünk, akik elkötelezettek „az igazság mellett bármi áron,” sosem szigetelhetők el teljesen a társadalmi kapcsolatoktól, még akkor sem, ha be kell érünk a digitális kapcsolatok intimitásával.

Míg a múltban bénító izolációt kellett volna elszenvednem a körülöttem levőktől, amely valószínűleg megtörte volna a szellemem és „az igazságért bármi áron” táplált kívánságom, most szabadon beszélgethetek hasonló gondolkodású emberekkel bármikor, éjjel–nappal.

Az „igazság bármi áron” költsége tehát jelentősen lecsökkent, amely így jóval vonzóbb törekvéssé vált.

AZ ANARCHIZMUS ÉS AZ INTEGRITÁS

Kétségtelen, hogy semmilyen módon nem lehet érvelni amellelt, hogy azért kellene megismerned vagy megvizsgálnod az anarchiát, hogy anarchisztikus célokat érij el a politikai szinten. Ez olyan lenne, mint megkérni Francis Bacont, a modern tudományos módszer megfogalmazóját, hogy azért hajszolja eszméit, hogy finanszírozást kapjon egy részecskegyorsítóra.

Amikor fiatalabb voltam színészetet és drámaírást tanultam két évig a kanadai Montréalban, a National Theater Schoolban. A legelső napon közölték velünk, buzgó színészekkel, hogy ha a színészen kívül bármi más boldoggá tenne minket, csináljuk inkább azt a másik dolgot. A színészet egy annyira irracionális karrierválasztás, hogy semmi-

lyen racionális költség–haszonszámítás nem vezet senkit abba az irányba.

Ugyanígy, ha képes vagy a boldogságra és a megelégedettségre anélkül, hogy megvizsgálnád a körülötted levő emberek alapvető feltételezéseit, akkor hangsúlyozottan azt tanácsolom, hogy soha ne beszélj senkinek ennek a könyvnek a tartalmáról, és tekintsd az itt leírtakat pusztán unortodox szellemi gyakorlatnak, mint egy olyan sakkmérkőzés vizsgálatát, amelyet más szabályokkal játszottak.

Ha viszont az a helyzet, hogy szenvedélyt táplálsz az igazság iránt – vagy, ahogyan sokszor érződik, hogy az igazság táplál megingathatatlan szenvedélyt irántad – akkor az elégedetlenség és az elszigeteltség, amelyet mindig éreztél, jövedelmezően enyhíthető a filozófiai igazságok felderítésével.

Amikor elkezdjük megvizsgálni a saját központi hitünket – a történelemtől örökölt előítéleteinket – elkerülhetetlenül a körülöttünk levők tettettett közönyével, nyílt ellenségességével és leereszkedő

megvetésével találjuk szembe magunkat, főképp azokéval, akik azt állítják, szakértői a témáknak, amelyeket vizsgálunk.

Mindez fájdalmas és zavaró lehet, igaz, másrészt viszont amikor kialakítunk egy valóban mély és intim kapcsolatot az igazsággal – és igazából ezzel együtt önmagunkkal – majdnem elkerülhetetlenül azon kapjuk magunkat, hogy visszatekintünk az előző kapcsolatainkra, és első alkalommal igazán látni fogjuk a sekélységet és kerülgetést, amely az interakcióinkat jellemezte. Sosem lehetünk közelebb másokhoz, mint önmagunkhoz, és sosem lehetünk közelebb önmagunkhoz, mint az igazsághoz – az igazság személyes hitelességhez vezet; a hitelesség intimitáshoz, amely a legnagyobb öröm az emberi kapcsolatokban.

Tehát amíg igaz, hogy számos sekélyes ember el fog távozni az életünkből, miközben hajszoljuk „az igazságot bármi áron,” úgyszintén igaz, hogy az elszigeteltség sivatagján túl egy falucska rejlik – amely egyelőre még kisvárosnak is apró – tele

őszinte és szenvedélyes lélekkel, ahol a szeretet és a barátság képmutatás, önzőség és kerülgetés nélkül virágozhat, ahol könnyedén folyik a kíváncsi és vidám önkifejezés, ahol az őszinteség öröme és a könnyed önkritika kikapcsolódása egyesíti boldog törzsünket az igazságra való törekvésünk során.

Az út, amely ehhez a faluhoz vezet, száraz, hosszú, köves és nehéz.

Őszintén remélem, hogy csatlakozol közénk.